AVRUPA BİRLİĞİ GÜVENLİK GİRİŞİMLERİNİN UKRAYNA-RUSYA SAVAŞI ÇERÇEVESİNDE DÖNÜŞÜMÜ: DOST VE DÜŞMAN ALGISININ BELİRGİNLEŞMESİ (2022-2026)

Mehmet EMİR[1]

İsmail Hakkı PEKİN[2]

Öz: Ukrayna ve Rusya arasında 2022 yılı başında başlayan savaş, Avrupa Birliği'nin Soğuk Savaş sonrasından itibaren kural koyan ve sivil güç kimliği odağında kurduğu güvenlik yaklaşımını temelden değiştirmiştir. Bu çalışmada, devam eden savaşın Avrupa Birliği'nin güvenlik girişimlerine etkileri; savaş öncesi, savaş süreci ve 2024-2026 yılları arasındaki kurumsallaşma boyutuyla ele alınmaktadır. Ayrıca, siber güvenlik ile dost ve düşman algısındaki dönüşümler de analiz edilmiştir. Araştırmada, ontolojik güvenlik, kolektif güvenlikleştirme ve kriz anlarında kurumsal inşa yaklaşımını bütünlük içinde ele alan nitel bir süreç izleme tasarımı izlenmiştir. Avrupa Birliği'nin dönüşümü, Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'ndan ziyade, piyasa, bütçe, sanayi ve düzenleme yetkileri üzerinden gerçekleşmiştir. Dolayısıyla, bu dönüşüm, piyasa aracılığıyla güvenlik olarak kavramsallaşmıştır. Siber güvenlik yönüyle, Avrupa Birliği, tarafsız bir düzenleyici anlayıştan, tedarik zincirlerinde dost ve düşman tanımlamasını hukuki bir temele dayandıran jeopolitik odağında siber egemenlik yaklaşımına yönelmiştir. Algısal düzeyde devam eden savaş çerçevesinde Rusya düşmanlaştırılırken, ABD ise güvenilir bir müttefik konumundan şüphe uyandıran bir aktöre dönüşmüştür. Avrupa Birliği, bu durum karşısında askeri bağımlılık ile tek başına bırakılma korkusu arasında büyük bir çıkmaza sürüklenmiştir. Araştırma sonucuna göre, Avrupa Birliği'nin güvenlik dönüşümünün derinden ilerlediği, ancak henüz tamamlanmadığı; bununla beraber kapasite inşasının, bütünlük motivasyonunun ve özerklik arayışlarının devam ettiği paradoksal bir yapının sürdüğü değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Avrupa Birliği, Avrupa Güvenliği, Siber Güvenlik, Stratejik Özerklik, Ukrayna-Rusya Savaşı.*

Makale Geliş Tarihi: 28.10.2026

Makale Kabul Tarihi: 03.11.2026

[1] Dr., Uluslararası İlişkiler.
Email: mehmetemir019@gmail.com.
ORCID: 0000-0003-3143-1439.
[2] (E) Korgeneral, Eski Genelkurmay İstihbarat Başkanı.

THE TRANSFORMATION OF EUROPEAN UNION SECURITY INITIATIVES IN THE CONTEXT OF THE UKRAINE-RUSSIA WAR: THE SHARPENING OF FRIEND AND FOE PERCEPTIONS (2022-2026)

Abstract: The war between Ukraine and Russia, which began in early 2022, has fundamentally altered the European Union's security approach—a framework that, since the end of the Cold War, has centered on the EU's identity as a "civilian power" and a rule-setter. This study examines how the ongoing conflict has affected the European Union's security initiatives, covering the period before the war, the conflict's duration, and the institutionalization phase spanning 2024–2026. It also analyzes shifts in cybersecurity and perceptions of "friends" and "enemies". The research uses a qualitative process-tracing design, integrating ontological security, collective securitization, and institutional construction during times of crisis. The European Union has transformed not primarily through its Common Security and Defense Policy, but through its powers over markets, budgets, industry, and regulation; consequently, this transformation is conceptualized here as "security through the market". In cybersecurity, the EU has shifted from neutral regulation toward a "cyber-sovereignty" approach—rooted in geopolitics and a legal framework that distinguishes between friends and enemies within supply chains. At the level of perception, the ongoing war has led to the framing of Russia as an "enemy", while the United States has transitioned from being viewed as a reliable ally to an actor now regarded with suspicion. Faced with this reality, the European Union faces a profound dilemma: caught between its military dependence on others and the fear of being left to fend for itself. The study concludes that while the European Union's security transformation is well underway, it remains incomplete; the EU continues to exist within a paradoxical structure characterized by ongoing capacity-building, a drive toward internal cohesion, and a persistent quest for strategic autonomy.

Keywords: *European Union, European Security, Cybersecurity, Strategic Autonomy, Ukraine-Russia War.*

DOI: 10.5281/zenodo.24254334

Giriş

Ukrayna ve Rusya arasında 24 Şubat 2022 tarihinde başlayan savaş, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Avrupa'da yaşanan en kapsamlı konvansiyonel savaş olarak, Avrupa Birliği'nin (AB) Soğuk Savaş sonrası güvenlik yaklaşımını temelden dönüştürmüştür. Bu dönüşümde, özellikle devletlerarası karşılıklı bağımlılığın barışa katkı sağlayacağı, devlet sınırlarının zorla değiştirilemeyeceği ve Avrupa'nın güvenliğinin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) tarafından sağlanacağı varsayımları etkisini yitirmiştir.[3] Ukrayna-Rusya Savaşı'nın AB bütünleşmesi için, özellikle ortak savunma anlayışında, önemli bir dönüm noktası (*zeitenwende*) olup olmayacağı ise hâlâ tartışma konusu olmaya devam etmektedir.[4]

Savaşın 4 yılı aşan sürecinde AB tarafından atılan adımlar, bugüne kadarki Birliğin geleneksel uygulamalarıyla karşılaştırıldığında olağanüstü dikkat çekicidir. Bu bağlamda, ilk kez Avrupa Barış Tesisi (European Peace Facility/EPF) aracılığıyla üçüncü devletlere silah verilmiş, 2022 yılı Mart ayında Stratejik Pusula kabul edilmiş ve 2026 yılı Temmuz ayında da Rusya'ya yönelik yeni bir yaptırım paketi uygulamaya konulmuştur.[5] Bunun yanı sıra, Ukrayna ve Moldova'ya adaylık statüsü tanınmış[6], üye devletlerin ortak savunma ihtiyaçlarının karşılanması için 150 milyar avroya kadar kredi sağlayan Avrupa için Güvenlik Eylemi (Security Action for Europe/SAFE) programı oluşturulmuş ve Ukrayna'nın 2026-2027 ihtiyaçlarının karşılanması için 90 milyar avroluk bir destek kredisinin sağlanması konusunda 2025 yılı Aralık ayında uzlaşılmıştır.[7] Bütün bu adımlar, aslında Birliğin geleneksel anlamda

[3] Mitchell A. Orenstein (2023), "The European Union's Transformation after Russia's Attack on Ukraine", *Journal of European Integration*, 45(3), ss. 333–340.
[4] Daniel Fiott (2023), "In Every Crisis an Opportunity? European Union Integration in Defence and the War on Ukraine", *Journal of European Integration*, 45(3), ss. 447–460; Bernhard Blumenau (2022), "Breaking with Convention? Zeitenwende and the Traditional Pillars of German Foreign Policy", *International Affairs*, 98(6), ss. 1895–1913.
[5] Avrupa Birliği Konseyi (2026), "21st Package of Sanctions: EU Hits Russian Energy, Financial Services and Crypto Hard", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/07/23/21st-package-of-sanctions-eu-hits-russian-energy-financial-services-and-crypto-hard/.
[6] Avrupa Konseyi (2022), "European Council Conclusions, 23-24 June 2022", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/24/european-council-conclusions-23-24-june-2022/.
[7] Avrupa Birliği Konseyi (2025), "SAFE: Council Adopts €150 Billion Boost for Joint Procurement on European Security and Defence", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/05/27/safe-council-adopts-150-billion-boost-for-joint-procurement-on-european-security-and-defence/pdf/; Avrupa Konseyi (2025), "European Council, 18 December 2025 - Main Results", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2025/12/18/; Avrupa Birliği Konseyi (2025), "Establishing the Security Action for Europe (SAFE) through the Reinforcement of the European Defence Industry Instrument", Erişim Tarihi: 18.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2025/1106/oj/eng.

bir savunma örgütüne dönüşmediğini; buna karşın devam eden savaşa, genişleme ve mali destek ile enerji gibi askeri alan dışındaki konular üzerinden güvenlikleştirme yoluyla tepki verdiğini göstermektedir.[8]

Bu görünüm, AB hakkında farklı değerlendirmelere yol açmıştır. Bir yaklaşıma göre, Avrupa Birliği'nin krizler ve zorluklar çerçevesinde ilerlediği doğrulanmış ve bu bağlamda özellikle Avrupa Birliği Komisyonu daha ön plana çıkarak jeopolitik bir aktöre dönüşmüştür.[9] Diğer bir yaklaşıma göre ise, bu savaş odağında AB'nin tepkisi, dikkat çekici bir dönüm noktası olmasından çok, onlarca yıllık dış politikadaki iş birliği potansiyelini ve bunun sınırlarını ortaya çıkaran bir farkındalık sağlamıştır.[10] Son yaklaşıma göre, krizler ve zorluklar aslında Avrupa'yı her seferinde çok katmanlı bir doğrultuda biçimlendirmektedir.[11]

Araştırma, söz konusu yaklaşımlara dair şu soruyla katkı sağlamayı amaçlamaktadır: Halen devam eden Ukrayna-Rusya Savaşı, AB'nin güvenlik girişimini hangi mekanizmalar vasıtasıyla, hangi alanlarda ve hangi boyutta dönüştürmüştür ve bu dönüşüm, Birlik seviyesinde siber güvenlik yaklaşımını ve dost-düşman algısını nasıl yeniden tanımlamıştır? Çalışmanın argümanı ise 3 parçadan oluşmaktadır. Öncelikle AB'nin dönüşümü Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'nın (OGSP) hükümetler arası odağına nazaran Birliğin piyasa modelini uyguladığı, sanayi, bütçe ve düzenleme yetkileriyle gerçekleşmektedir. İkincisi, siber güvenlik alanında, AB, teknik olarak tarafsız bir düzenleyici rolünden, tedarik zincirlerinde devletler seviyesinde endişe verici ve yüksek riskli gibi kategorileri fiilen tanımlayan bir jeopolitik siber güvenlik yaklaşımına yönelmiştir. Son olarak, savaş bağlamında Rusya doğrudan bir düşman olarak tanımlanırken, ABD ise güvenilir bir müttefikten şüphe duyulan bir aktöre dönüşmüştür.[12] Bu çerçevede, Birlik, yalnız bırakılma ile askeri bağımlılık arasında bir sorunla karşı karşıya kalmıştır.

---

[8] Mitchell A. Orenstein (2026), "Securitisation of EU Policy: How Russia's Invasion of Ukraine is Changing Europe", *Journal of European Public Policy*, 33(7), ss. 1763–1778.

[9] Calle Håkansson (2024), "The Ukraine War and the Emergence of the European Commission as a Geopolitical Actor", *Journal of European Integration,* 46(1), ss. 25–39; Pierre Haroche (2023), "A 'Geopolitical Commission': Supranationalism Meets Global Power Competition", *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 61(4), ss. 970–983.

[10] Heidi Maurer & Richard G. Whitman, & Nicholas Wright (2023), "The EU and the Invasion of Ukraine: A Collective Responsibility to Act?", *International Affairs*, 99(1), ss. 219–238.

[11] Veronica Anghel & Erik Jones (2023), "Is Europe Really Forged through Crisis? Pandemic EU and the Russia–Ukraine War", *Journal of European Public Policy*, 30(4), ss. 766-781.

[12] Frida Ghitis (2026), "Trump's Pro-Russian Turn Puts Ukraine—and Europe—on Edge", *World Politics Review*, 15.10.2026, Erişim Tarihi: 19.10.2026, Erişim Adresi: https://www.worldpoliticsreview.com/trump-putin-pro-russia-ukraine-zelenskyy-europe/; The White House (2025), "National Security Strategy of the United States of America", Erişim Tarihi: 30.09.2026, Erişim Adresi: https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/12/2025-National-Security-Strategy.pdf; Léonie Allard & Rachel Rizzo (2025), "Transatlantic Security in a New Era", *Survival*, 67(2), ss. 85–93; Avrupa Birliği Komisyonu & Yüksek

Araştırma, teorik çerçevenin değerlendirilmesinin ardından, savaş öncesi yaklaşımı, savaşın başlangıcındaki yaklaşımı (2022-2024), devam eden kurumsallaşma sürecini (2024-2026), siber güvenliği ve dost-düşman algısını analiz ederek, son olarak da dönüşümün tamamlanmamış niteliğini üç yapısal çıkmaz üzerinden değerlendirmektedir.

1. Teorik ve Yöntemsel Çerçeve

Avrupa Birliği'nin güvenlik dönüşümünün tek bir teoriyle açıklanması gerek AB'nin kendine özgü yapısı, gerekse de dönüşümün çok boyutlu yapısı nedeniyle yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle, çalışmada ontolojik güvenlik, kolektif güvenlikleştirme ve kriz anlarında (savaş gibi) kurumsal inşa modeli birbirini tamamlayacak şekilde kullanılmıştır.

Kopenhag Okulu çerçevesinde güvenlikleştirme yaklaşımı: güvenliğin nesnel bir durumdan çok sorunun varoluşsal bir tehdit olarak gösterilmesi ve olağan politikanın dışına çıkılarak alınacak tedbirlerin meşrulaştırıldığı söz edimiyle başlatılan süreci kapsamaktadır.[13] Buna karşın, güvenlikleştirmenin AB'ye uyarlanmasıyla, tehdit tanımının Birlik kurumsal yapısı tarafından ve üye devletlerin ortaklaşa tesis ettiği bütüncül bir politika tepkisiyle kurumsallaştığı kolektif güvenlikleştirme modeli önerilmiştir.[14] Önerilen bu model, savaş durumuna göre uyarlanarak AB liderlerinin söz edimi vasıtasıyla genişleme, göç, enerji ve yaptırım gibi alanlarda hızla güvenlikleştirme yaptığını ve bu sayede olağan normlara aykırı politikaların izlendiğini göstermektedir.[15] Bu yaklaşım, tehdidin nasıl inşa edildiğini ve olağanüstü tedbirlerin nasıl meşrulaştırıldığını açıklamak için oldukça uygun bir çerçeve sunmaktadır.

Aktörlerin fiziki güvenliğinin yanı sıra, ötekilerle anlamlı ve rutinleşmiş ilişkiler aracılığıyla sürdürülen istikrarlı benlik algısı, yani benliğin güvenliği, ontolojik güvenlik üzerinden vurgulanmaktadır.[16] Ukrayna-Rusya Savaşı, aynı zamanda AB'nin kural koyucu ve sivil güç benliğini sarsarak ontolojik bir güvenlik krizini tetikleyen bir olaydır[17]; bu durum karşısında

Temsilcilik (2025), "Joint White Paper for European Defence Readiness 2030 - Join(2025) 120 Final", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025JC0120.

[13] Barry Buzan & Ole Waever, & Jaap de Wilde (1998), *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers.

[14] James Sperling & Mark Webber (2019), "The European Union: Security Governance and Collective Securitisation", *West European Politics*, 42(2), ss. 228–254.

[15] Mitchell A. Orenstein (2026), "Securitisation of EU Policy: How Russia's Invasion of Ukraine is Changing Europe", ss. 1764–1778.

[16] Jennifer Mitzen (2006), "Ontological Security in World Politics: State Identity and the Security Dilemma", *European Journal of International Relations,* 12(3), ss. 341–365.

[17] Vincent Della Sala (2023), "Ontological Security, Crisis and Political Myth: The Ukraine War and the European Union", *Journal of European Integration*, 45(3), ss. 361–371; François Duchêne (1972), "Europe's Role in World Peace", içinde (editör: Richard Mayne) *Europe Tomorrow: Sixteen Europeans Look Ahead*,

Birlik, bu rollerini terk ederek ya da yeniden tanımlayarak yanıt vermiştir.[18] Dolayısıyla, AB kendini Rusya ve Ukrayna gibi ötekilere karşı yeniden inşa etmiştir.[19] Bu bakış açısı, dost ve düşman algısındaki değişimin, diğer bir ifadeyle, AB'nin kim olduğu ve kime karşı konumlandığını anlamada vazgeçilmezdir.

Karşılaştırmalı siyasette krizler ve savaşlar devlet oluşumunu açıklamak için sıklıkla kullanılmaktadır.[20] AB'nin güçlü bir hukuki otoritesi bulunmasına rağmen[21], zorlayıcı, idari ve mali açıdan zayıf kalmasının bir nedeni de tarihsel bağlamda askeri tehditlerden çok piyasa mekanizmasıyla şekillenmiş olmasıdır.[22] Rusya ve Ukrayna arasındaki savaş, dış bir tehdit oluşturarak Birliğin kurumsal yapısındaki dönüşümü hızlandırmıştır.[23] Bu bağlamda, her ne kadar krizler ve savaşlar kurumsal gelişime yönelik hamleler üretse de, bu politikaların yeni reform döngüleriyle birlikte başarısız olma ihtimali vardır.[24] Bu bakış açısı, AB'nin dönüşümünün hangi kurumlar aracılığıyla ve hangi sınırlar içinde gerçekleştiğini açıklamaya yardımcı olacaktır.

Araştırma nitel bir tasarıma dayanırken, süreç izleme yöntemini belge analiziyle birlikte ele almaktadır. Çalışmanın birincil kaynakları; Avrupa Güvenlik Stratejisi (2003), AB Küresel Strateji Belgesi (2016), Stratejik Pusula (2022), Avrupa Savunma Sanayisi Stratejisi (2024), Avrupa Savunması Beyaz Kitabı (2025), SAFE Tüzüğü, Siber Güvenlik Yasası revizyon önerisi

---

Londra: Fontana, ss. 32–47; Hedley Bull (1982), "Civilian Power Europe: A Contradiction in Terms?", *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 21(2), ss. 149–170.

[18] Gordon M. Friedrichs & Jule Sommer (2025), "Ontological Security Crisis and Role Conception Change: The Impact of the Russian Invasion of Ukraine on the European Union's Role Conceptions", *European Journal of International Relations,* 31(1), ss. 126–145.

[19] Kateryna Pishchikova (2025), "European Identity Construction after the Russian Full-Scale Invasion of Ukraine: Dialogic (Re)Construction of Self and Others", *JCMS: Journal of Common Market Studies,* 63(5), ss. ss. 1571–1586.

[20] Charles Tilly (1990), *Coercion, Capital, and European States, Ad 990-1992,* Cambridge, Massachusetts: Basil Blackwell.

[21] Philipp Genschel (2022), "Bellicist Integration? The War in Ukraine, the European Union and Core State Powers", *Journal of European Public Policy*, 29(12), ss. 1885–1898.

[22] R. Daniel Kelemen & Kathleen R. McNamara (2022), "State-Building and the European Union: Markets, War, and Europe's Uneven Political Development", *Comparative Political Studies*, 55(6), ss. 963–984; Pierre Haroche (2024), "Geoeconomic Power Europe: When Global Power Competition Drives EU Integration", *JCMS: Journal of Common Market Studies* 62(4), ss. 939–949; Kathleen R. McNamara (2024), "Transforming Europe? The EU's Industrial Policy and Geopolitical Turn", *Journal of European Public Policy,* 31(9), ss. 2374–2387; Anna Herranz-Surrallés & Chad Damro, & Sandra Eckert (2024), "The Geoeconomic Turn of the Single European Market? Conceptual Challenges and Empirical Trends", *JCMS: Journal of Common Market Studies,* 62(4), ss. 921–931.

[23] Philipp Genschel & Lauren Leek, & Jordy Weyns (2023), "War and Integration. The Russian Attack on Ukraine and the Institutional Development of the EU", *Journal of European Integration*, 45(3), ss. 343–357.

[24] Julian Bergmann & Patrick Müller (2021), "Failing Forward in the EU's Common Security and Defense Policy: The Integration of EU Crisis Management", *Journal of European Public Policy*, 28(10), ss. 1669–1682; Erik Jones & R. Daniel Kelemen, & Sophie Meunier (2021), "Failing Forward? Crises and Patterns of European Integration", *Journal of European Public Policy,* 28(10), ss. 1525–1533.

(2026) ve Avrupa Konseyi sonuç bildirgelerinden oluşmaktadır. Nicel açıklamalar için Avrupa Savunma Kurumu'nun (ASK) verileri kullanılmıştır. İkincil kaynak olarak internet üzerinden akademik veri tabanları taranarak, kuramsal klasiklerin yanında özellikle 2021-2026 yılları arasında yayımlanmış hakemli makalelerden yararlanılmıştır. Çalışmadaki temel sınırlılık, Ukrayna-Rusya Savaşı'nın hâlâ devam ediyor olması ve resmî belgelerin çoğunlukla gerçekleşen politikalardan ziyade beyan edilen niyetleri yansıtmasıdır. Bu nedenle, araştırma söylem ve uygulama arasındaki ilişkiyi gözlemleyerek ilerleyecektir.

2. AB'nin Savaş Öncesi Güvenlik Yaklaşımı: Kural Koyan Güç, Karşılıklı Bağımlılık ve Stratejik Özerklik

2.1. Stratejik Belgelerde Rusya: Yakınlaşmadan Stratejik Meydan Okuyan Aktöre Dönüşüm

Avrupa Birliği'nin savaş öncesindeki güvenlik yaklaşımı kural koyan bir Avrupa olarak kavramsallaştırılmıştır.[25] Bu kavram, Birliğin etkisini askeri kapasiteden çok normların yayılmasıyla göstermeye çalıştığı bir kimlik anlayışı etrafında şekillenmiştir. Bu bağlamda, Avrupa Güvenlik Stratejisi (2003), Avrupa'nın refah seviyesinin yüksek, güvenli ve özgür olduğu iyimserliğiyle açılmış ve tehdit kaynaklarını terörizm, başarısız devletler, bölgesel çatışmalar, organize suç ve kitle imha silahlarının yayılması olarak tanımlamıştır.[26] Bu belgede, Rusya, Avrupa açısından daha yakın ilişkilerin kurulması gereken ve aynı zamanda Avrupa'nın refahı ve güvenliği için önemli bir aktör olarak görülmüştür.

Rusya'nın Gürcistan ile savaşı (2008) ve Kırım'ın ilhakı (2014) Avrupa Birliği ile olan ilişkilerini zayıflatmıştır. AB Küresel Stratejisi (2016), ilkeli pragmatizm ve toplumsal dayanıklılık kavramlarına odaklanarak Birliğin dış politika tercihinin daha realist bir bakış açısına yöneldiğini göstermiştir.[27] Rusya'nın politikaları bu belgede önemli bir stratejik meydan okuma olarak değerlendirilmiş[28]; ancak seçici uygulamaları da içeren rekabet ve iş birliği

[25] Ian Manners (2002), "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?", *JCMS: Journal of Common Market Studies,* 40(2), ss. 235–254; Chad Damro (2012), "Market Power Europe", *Journal of European Public Policy*, 19(5), ss 682–698; Anu Bradford (2020), *The Brussels Effect: How the European Union Rules the World*, New York: Oxford University Press, ss. 7–24.
[26] Avrupa Birliği Konseyi (2009), "Secure Europe in a Better World: European Security Strategy", Erişim Tarihi: 26.09.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/media/30823/qc7809568enc.pdf.
[27] Ana E. Juncos (2017), "Resilience as the New EU Foreign Policy Paradigm: A Pragmatist Turn?", *European Security,* 26(1), ss. 1–15; Nathalie Tocci (2017), "From the European Security Strategy to the EU Global Strategy: Explaining the Journey", *International Politics*, 54(4), ss. 487–501.
[28] Avrupa Birliği (2016), "Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf.

arasında belirsiz bir konumlandırma benimsenmiştir. Küresel Strateji Belgesi, dış politikanın yansımasının yanı sıra Birliğin içsel amaçları ve kimliğine yönelik bir güvence arayışıdır.[29] Rusya'nın 2014 yılındaki Kırım ilhakına rağmen, AB, normları koruyan ve sivil güç ilkeleri gereği bu aktörü belirsiz bir ortak olarak tanımlamayı tercih etmiştir.[30]

Bu belirsizliğin temeli, enerji alanındaki karşılıklı bağımlılığa dayanmıştır. Komisyon verilerine göre AB, tükettiği doğal gazın yaklaşık yüzde 90'ını ithal ederken, bu ithalatın yüzde 45'i Rusya'dan sağlanıyordu.[31] Rusya tarafından Kırım'ın ilhakı sonrasında bile taraflar arasında Kuzey Akımı 2 projesinin devam etmesi, ekonomik karşılıklı bağımlılığın siyasal dönüşüm ve barış üreteceği varsayımına dayanmıştır.[32]

Avrupa Birliği strateji belgelerinde (2003-2025) temel aktörlerin konumlandırılmasına bakıldığında, bu dönemdeki dönüşüm kolaylıkla anlaşılmaktadır.[33] Avrupa Güvenlik Stratejisi'nde (2003), Rusya daha yakın ilişkiler kurulması gereken, güvenlik ve refah açısından önemli bir aktör olarak tanımlanmıştır. ABD ise, Avrupa'nın güvenliği açısından yeri doldurulamaz bir transatlantik müttefik olarak konumlandırılmıştır. Belgede, Çin, stratejik ortaklığın geliştirilmesi gereken bir aktör olarak anılmıştır. AB Küresel Strateji Belgesi'nde (2016), Rusya, stratejik olarak meydan okuyan bir aktör olarak görülürken, politikalarda seçici angajman yöntemi benimsenmiştir. NATO ve ABD ise, güçlü bağlara dayanan transatlantik ortaklıklar olarak değerlendirilmiştir.[34] Çin bağlamında ise hukukun üstünlüğüne ve karşılıklı

[29] Maria Mälksoo (2016), "From the ESS to the EU Global Strategy: External Policy, Internal Purpose", *Contemporary Security Policy*, 37(3), ss. 374–384.

[30] Gordon M. Friedrichs & Jule Sommer (2025), "Ontological Security Crisis and Role Conception Change: The Impact of the Russian Invasion of Ukraine on the European Union's Role Conceptions", ss. 126–145.

[31] Avrupa Birliği Komisyonu (2022), "Repowereu Plan (Com(2022) 230 Final)", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022DC0230; Avrupa Birliği Komisyonu (2022), "Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Repowereu: Joint European Action for More Affordable, Secure and Sustainable Energy (Com/2022/108 Final)", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:71767319-9f0a-11ec-83e1-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF,

[32] Mitchell A. Orenstein (2023), "The European Union's Transformation after Russia's Attack on Ukraine", ss. 1897–1907.

[33] Avrupa Birliği Konseyi (2009), "Secure Europe in a Better World: European Security Strategy", Erişim Tarihi: 26.09.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/media/30823/qc7809568enc.pdf; Avrupa Birliği (2016), "Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf; Avrupa Birliği Komisyonu & Yüksek Temsilcilik (2019), "EU-China – a Strategic Outlook (Join(2019) 5 Final)", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019JC0005; Avrupa Birliği Komisyonu & Yüksek Temsilcilik (2025), "Joint White Paper for European Defence Readiness 2030 - Join(2025) 120 Final", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025JC0120.

[34] Catherine Hoeffler & Stéphanie C. Hofmann, & Frédéric Mérand (2024), "The Polycrisis and EU Security and Defence Competences", *Journal of European Public Policy,* 31(10), ss. 3224–3244.

saygıya dayalı ilişkilere önem verildiği belirtilmiştir. AB-Çin Stratejik Bakış Belgesi'nde (2019), Çin, iş birliği ve müzakere edilebilir, ancak aynı zamanda hem ekonomik, hem de sistemsel bir rakip olarak görülmüştür. Stratejik Pusula Belgesi'nde (2022), Rusya, Avrupa güvenliği için uzun vadeli ve doğrudan bir tehdit olarak tanımlanmıştır. ABD ise, en önemli stratejik aktör olarak görülmüştür. Çin'e yönelik iş birliği ortamıyla birlikte hem ekonomik, hem de sistemsel bir rakip olarak konumlandırma yaklaşımı korunmuştur. Beyaz Kitap / Hazırlık 2030 Belgesi'nde (2025) ise, Rusya, yakın gelecekte temel bir tehdit kaynağı olarak görülmüştür. ABD ise, verdiği güvenceleri belirsizleşen ve Avrupa'dan daha fazla sorumluluk üstlenmesini bekleyen bir aktör olarak tanımlanmıştır. Çin ise rekabetin ve kaygıların derinleştiği bir aktör olarak anılmıştır.

2.2. Savunmanın Dağınıklığı ve Stratejik Özerklik Yaklaşımı

Ukrayna-Rusya Savaşı'ndan önce AB'nin savunma boyutuyla ilgili etkisi, beklentilerle kapasite arasında bir boşluk olduğu yönündeydi.[35] Avrupa savunma ve güvenliği için 2016 yılı sonrasında Daimî Yapılandırılmış İş Birliği (PESCO), Koordineli Yıllık Savunma Gözden Geçirme (CARD) ve Avrupa Savunma Fonu (ASF) uygulamaya konulmuştur. Bu yeni dönüşüme yönelik farklı bakış açıları ortaya konmuştur. Bir görüşe göre ASF'nin oluşumu Komisyon'un girişimiyle başlamış bir neofonksiyonalist yaklaşımken[36], diğer bir görüşe göre ise bu fonun oluşumuyla Komisyon'un devlet düzenleri ve ulusal askeri kapasiteler üzerindeki etkileri tartışılmıştır.[37] Diğer bir görüş ise, savunma pazarına yönelik AB'nin piyasa atılımının, sanayi politikasına doğru bir jeoekonomik dönüşümü işaret ettiğini belirtmektedir.[38]

Ancak AB'nin kurumsal girişimleri, üye devletlerin ulusal savunma planlarındaki farklılıkları çok az ölçüde giderebilmiştir. ASK'nın verilerine göre, 2014 yılında üye devletlerin toplam savunma harcaması 147 milyar avroyken, bu harcama 2025 yılında 418 milyar avroya yükselmiştir. Ancak savunma harcamalarındaki bu artış, büyük ölçüde ortak tedarik ve entegre kapasitenin geliştirilmesinden değil, ulusal devletler aracılığıyla gerçekleşmiştir.[39] Stratejik

[35] Christopher Hill (1993), "The Capability-Expectations Gap, or Conceptualizing Europe's International Role", *Journal of Common Market Studies,* 31(3), ss. 305–326.
[36] Pierre Haroche (2020), "Supranationalism Strikes back: a Neofunctionalist Account of the European Defence Fund", *Journal of European Public Policy*, 27(6), ss. 853–867.
[37] Catherine Hoeffler (2023), "Beyond the Regulatory State? The European Defence Fund and National Military Capacities", *Journal of European Public Policy,* 30(7), ss. 1281–1300.
[38] Daniel Fiott (2024), "From Liberalisation to Industrial Policy: Towards a Geoeconomic Turn in the European Defence Market?", *JCMS: Journal of Common Market Studies,* 62(4), ss. 1012–1024.
[39] Avrupa Savunma Kurumu (2026), "Defence Data Portal: Aggregated Data (All Member States)", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.eda.europa.eu/publications-and-data/defence-data; Antonio Calcara & Luis Simón (2021), "Market Size and the Political Economy of European Defense", *Security Studies*, 30(5), ss. 865–892.

özerklik kavramı da AB içinde tartışmalı bir konu olarak kalmıştır. Stratejik özerkliğin NATO için bir tehdit değil, buna karşın bir fırsat olabileceği ve Avrupa'nın sorumluluk paylaşımının transatlantik ilişkileri güçlendirebileceği fikri ortaya konmuştur.[40] Ancak kavramın farklı şekillerde değerlendirildiği görüşler de vardır.[41] Bu bağlamda, stratejik özerkliğin ABD'den bağımsız bir üçüncü yol olduğu gerekçesiyle Orta ve Doğu Avrupa aktörleri arasında olumsuzluk hâkimken, Fransa ise (çekincelerle birlikte Almanya da dahil olmak üzere) kavramın belirsizleşen uluslararası düzende zorunlu bir güvence stratejisi olduğunu savunmuştur.[42] Ayrıca savunma konsepti, teknolojinin egemenliğine doğru genişleyen hegemonik bir dönüşümün gerçekleştiğini göstermektedir.[43] Sonuç olarak, savaş öncesinde AB jeopolitik bir güç olma iddiasını fikir olarak ortaya koyan ancak bunu kurumsal, mali ve askeri yönleriyle gerçekleştiremeyen bir aktör görünümündeydi.

3. Savaşta Kriz Yönetiminden Taraf Olmaya Dönüşüm (2022-2024)

3.1. Avrupa Barış Tesisi, Stratejik Pusula ve Zihinsel Kalıpların Dönüşümü

Ukrayna-Rusya Savaşı'nın henüz başlangıcında AB'nin uzun süredir uyguladığı güvenlik kalıpları hızla değişmiştir. 2021 yılında bütçenin dışında bir araç olarak oluşturulan Avrupa Barış Tesisi (EPF), ilk kez 28 Şubat 2022 tarihinde üçüncü bir devlete öldürücü askeri teçhizat sağlamak için kullanılmıştır. Savaş öncesinde şartlarının belirlendiği bu fon sistemi, savaşla birlikte önemli bir destek aracı haline gelmiştir.[44] Diğer yandan, üye devletlerin yaptırımlar ve

[40] Jolyon Howort (2018), "Strategic Autonomy and EU-NATO Cooperation: Threat or Opportunity for Transatlantic Defence Relations?", *Journal of European Integration,* 40(5), ss. 523–534; Mason Clark (2026), "The Russian Military Campaign against Europe: Defining the Threat", Institute for the Study of War (ISW), 16.09.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://understandingwar.org/research/defense-of-europe/the-russian-military-campaign-against-europe-defining-the-threat. Avrupa Birliği'nin stratejik özerklik planı diğer taraftan Rusya'nın Avrupalı devletleri daha belirgin bir tehdit öznesi olarak görmesine neden olmuştur. Dolayısıyla, stratejik özerklik planının çok daha geniş yansımaları vardır. Ayrıntılı bilgi için bakınız; Dmitry Adamsky (2026), "How Russia Sees the World Now - the Kremlin's New Mental Map Is Changing the War in Ukraine—and the Confrontation with the West", *Foreign Affairs*, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.foreignaffairs.com/russia/how-russia-sees-world-now.

[41] Luuk Schmitz & Timo Seidl (2023), "As Open as Possible, as Autonomous as Necessary: Understanding the Rise of Open Strategic Autonomy in EU Trade Policy", *JCMS: Journal of Common Market Studies,* 61(3), ss. 836–849; Niklas Helwig & Ville Sinkkonen (2022), "Strategic Autonomy and the EU as a Global Actor: The Evolution, Debate and Theory of a Contested Term", *European Foreign Affairs Review*, 27(Special), ss. 3–19.

[42] Niklas Helwig (2023), "EU Strategic Autonomy after the Russian Invasion of Ukraine: Europe's Capacity to Act in Times of War", *Journal of Common Market Studies,* 61(1), ss. 57–62.

[43] Raluca Csernatoni (2022), "The EU's Hegemonic Imaginaries: From European Strategic Autonomy in Defence to Technological Sovereignty", *European Security*, 31(3), ss. 395–411.

[44] Julian Bergmann & Patrick Müller (2021), "Failing Forward in the EU's Common Security and Defense Policy: The Integration of EU Crisis Management", ss. 1669–1682; Avrupa Birliği Konseyi (2022), "Council Decision (CFSP) 2022/338 of 28 February 2022 on an Assistance Measure under the European Peace Facility for the Supply to the Ukrainian Armed Forces of Military Equipment, and Platforms, Designed to Deliver Lethal Force", Erişim Tarihi: 18.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2022/338/2023-04-13/eng; Katariina Mustasilta & Tyyne Karjalainen (2026), "European Strategic Cultures in Flux? Case Study on the European Peace Facility", *European Journal of International Security,* 11(4), ss. 600–622.

mülteciler konusundaki dayanışmasını, AB'nin uyumu ve kimliği çerçevesinde hak temelli normlardan kaynaklanan ahlaki bir yükümlülük duygusuyla açıklamak mümkündür.[45]

Versay Bildirgesi (10-11 Mart 2022) ve Stratejik Pusula (21 Mart 2022) savaşa karşı verilen tepkinin kurumsal yansımalarıdır.[46] Stratejik Pusula çerçevesinde, 5.000 askere ulaşabilen hızlı bir konuşlanma kapasitesine ulaşılması, hibrit tehditlere karşı önlemlerin alınması ve Rusya'nın Avrupa güvenliği açısından uzun vadeli ve doğrudan bir tehdit olduğu vurgulanmıştır.[47] Her ne kadar savaştan önce taslak metni hazırlanmış olsa da, Stratejik Pusula AB'nin güvenlik yaklaşımına dair ihtiyatlı bir iyimserliği ortaya çıkarmıştır.[48] Aynı dönemde Danimarka'nın savunma alanına yönelik muafiyetini referandumla sonlandırması, Finlandiya'nın (2023) ve İsveç'in (2024) NATO'ya katılması, Avrupa'nın güvenlik alanını kuzeye ve doğuya doğru yeniden tanımlamıştır.[49]

Bu dönemin en önemli değişimi AB'nin küresel rol algılarında görülmüştür.[50] Avrupa Konseyi sonuç bildirgelerinde ve Komisyon raporlarında, Ukrayna-Rusya Savaşı sonrasında Birliğin uzlaştırıcı/arabulucu rolünü terk ettiği ve normları koruma ile askeri güvenliği sağlama yönüne ağırlık verdiği belirtilmiştir.[51] Ancak bu duyurulara rağmen AB'nin tanımladığı rollerin neredeyse tamamı yine de askeri olmayan araçlara dayanmıştır. Dolayısıyla, AB sivil güç kimliğini terk etmeden, bu kimliğini güvenlik yönüyle yeniden uygulamaktadır.

3.2. Güvenlik Politikasının Yayılması: Enerji, Yaptırımlar ve Genişleme

[45] Giselle Bosse (2022), "Values, Rights, and Changing Interests: The EU's Response to the War against Ukraine and the Responsibility to Protect Europeans", *Contemporary Security Policy,* 43(3), ss. 531–541.
[46] Avrupa Konseyi (2022), "The Versailles Declaration, 10 and 11 March 2022", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/11/the-versailles-declaration-10-11032022/; Avrupa Birliği Konseyi (2022), "A Strategic Compass for Security and Defence", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/en/pdf.
[47] *A.g.e.*
[48] Simon Sweeney & Neil Winn (2022), "Understanding the Ambition in the EU's Strategic Compass: A Case for Optimism at Last?", *Defence Studies*, 22(2), ss. 192–206; Monika Sus (2024), "Exploring the Dynamics of Policy Change in EU Security and Defence: Policy Entrepreneurs Behind the Strategic Compass", *West European Politics*, 47*(*4), ss. 942–960.
[49] Mitchell A. Orenstein (2023), "The European Union's Transformation after Russia's Attack on Ukraine", ss. 333–340; NATO (2023), "Finland Joins NATO as 31st Ally", 04.04.2023, Erişim Tarihi: 18.10.2026, Erişim Adresi: https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2023/04/04/finland-joins-nato-as-31st-ally?selectedLocale=; NATO (2024), "Sweden Officially Joins NATO", 07.03.2024, Erişim Tarihi: 18.10.2026, Erişim Adresi: https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2024/03/07/sweden-officially-joins-nato.
[50] Mehmet Emir (2025), "Varoluşsal Tehdit Algısının Dinamik Güvenlikleştirmeye Dönüşümü: Ukrayna-Rusya Savaşında Aktör Stratejilerinin Analizi", *Politik Ekonomik Kuram*, 9(4), ss. 1698–1703; Oriol Costa & Esther Barbé (2023), "A Moving Target. Eu Actorness and the Russian Invasion of Ukraine", *Journal of European Integration*, 45(3), ss. 433–442.
[51] Gordon M. Friedrichs & Jule Sommer (2025), "Ontological Security Crisis and Role Conception Change: The Impact of the Russian Invasion of Ukraine on the European Union's Role Conceptions", ss. 129–145.

Ukrayna-Rusya Savaşı, güvenlik yaklaşımının OGSP'nin daha dar anlamlı sınırlarını aşarak AB'nin hemen hemen her alanına yayılmasına neden olmuştur. AB tarafından REPowerEU (2022 yılı Mayıs ayında) planı çerçevesinde Rusya'dan alınan enerji kaynaklarına bağımlılığın hızla azaltılması hedeflenmiş, ancak bu dönüşüm beraberinde farklı fosil yakıt tedariki ihtiyacını da getirmiştir.[52] Ayrıca bu yönelim, Birliğin yeşil dönüşüm hedefleriyle de tezat teşkil etmiştir.[53] Bu nedenle, AB'nin enerji politikaları, iklim ve piyasa odağından jeopolitik güvenlik alanına kaymıştır.

Avrupa Birliği tarafından 2026 Temmuz ayında 21. Yaptırım Paketi kabul edilmiştir.[54] Bu son yaptırım paketi enerji, kripto varlıklar sektörü ve finansal hizmetleri hedef almış ve 2022 yılından beri daha kapsamlı bireysel yaptırımları içermiştir.[55] Yaptırımlar yalnızca Rusya'yı kapsamamış, bununla beraber yaptırımların delinmesine neden olan üçüncü ülkeleri de hedeflemiştir. Bu durum karşısında yaptırım paketi, yalnızca bir cezalandırma mekanizması olmanın ötesinde, küresel düzeyde ekonomik güvenlik rejimini inşa etmiştir. Birliğin genişleme politikası da güvenlik mantığı çerçevesinde yeniden ele alınmıştır.[56] Bu bağlamda, Ukrayna ve Moldova'ya 2022 yılı Haziran ayında adaylık statüsünün verilmesi ve sonrasında katılım müzakerelerinin başlatılması, Birlik seviyesinde genişlemenin teknokratik koşullardan jeopolitik bir istikrar arayışına evrildiğini göstermektedir. Halen devam eden savaş, AB'nin

[52] Caroline Kuzemko & Mathieu Blondeel & Claire Dupont, & Marie Claire Brisbois (2022), "Russia's War on Ukraine, European Energy Policy Responses & Implications for Sustainable Transformations", *Energy Research & Social Science*, 93, ss. 1–7.

[53] Marco Siddi (2023), "Europe's Energy Dilemma: War and the Green Transition", *Current History,* 122(842), ss. 83–88; Andreas C. Goldthau & Richard Youngs (2023), "The EU Energy Crisis and a New Geopolitics of Climate Transition", *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 61, ss. 115–122.

[54] Avrupa Birliği Konseyi (2026), "Council Regulation (EU) 2026/1844 of 23 July 2026 Amending Regulation (EU) No 269/2014 Concerning Restrictive Measures in Respect of Actions Undermining or Threatening the Territorial Integrity, Sovereignty and Independence of Ukraine", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2026/1844/oj; Avrupa Birliği Konseyi (2026), "Council Decision (CFSP) 2026/1845 of 23 July 2026 Amending Decision 2014/145/Cfsp Concerning Restrictive Measures in Respect of Actions Undermining or Threatening the Territorial Integrity, Sovereignty and Independence of Ukraine", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2026/1845/oj; Katharina Meissner & Chiara Graziani (2023), "The Transformation and Design of EU Restrictive Measures against Russia", *Journal of European Integration*, 45(3), ss. 379–391.

[55] Avrupa Birliği Konseyi (2026), "21st Package of Sanctions: EU Hits Russian Energy, Financial Services and Crypto Hard", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/07/23/21st-package-of-sanctions-eu-hits-russian-energy-financial-services-and-crypto-hard/.

[56] Veronica Anghel & Jelena Džankić (2023), "Wartime EU: Consequences of the Russia–Ukraine War on the Enlargement Process", *Journal of European Integration,* 45(3), ss. 487–497; Avrupa Konseyi (2023), "European Council Conclusions, 14 and 15 December 2023", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/15/european-council-conclusions-14-and-15-december-2023/; Avrupa Birliği Komisyonu (2024), "EU Opens Accession Negotiations with Ukraine", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://enlargement.ec.europa.eu/news/eu-opens-accession-negotiations-ukraine-2024-06-25_en; Nadiia Koval & Milada Anna Vachudova (2024), "European Union Enlargement and Geopolitical Power in the Face of War", *Journal of Common Market Studies,* 62, ss. 136–143; Tom Hunter & Natasha Wunsch & Marie-Eve Bélanger (2025), "A Geopolitical Turning Point? Enlargement Discourse after the Russian Invasion of Ukraine", *European Union Politics*, 26(4), ss. 690–710.

mevcut koşullarda iç sahasını korumaya, buna karşın güç gösterilmesi açısından dış sınırlarını daha katı bir şekilde savunmasına neden olabilir.[57]

Ukrayna-Rusya Savaşı, ayrıca AB'nin stratejik özerklik arayışının koruma, sürdürme ve koşullar çerçevesinde yansıtma boyutlarıyla ortak karar alma yeteneğinin sınandığı bir süreçtir.[58] Bu durum, 2022-2024 yılları arasında AB'nin rol gerekleri bağlamında belirli kalıpların kırıldığını, ancak yerlerine henüz kalıcı bir yapının inşa edilmediğini göstermektedir.[59]

4. Devam Eden Süreçte Kurumsallaşma: Savunma ve Sanayi Alanlarındaki İş Birliği ile Hazırlık 2030 (2024-2026)

4.1. Komisyonun Jeopolitik Seviyede Aktörlüğü ve SAFE

Ukrayna-Rusya Savaşı'nın üçüncü yılından itibaren AB'nin bu olaya tepkisi kriz yönetiminden kalıcı bir kurumsallaşmaya doğru değişmiştir. Bu bağlamda, Komisyon, AB'nin savunma alanındaki zayıflığının da etkisiyle yetkisini genişleterek Birliğin bütünleşmesi için savaşın seyrini stratejik bir çerçevede değerlendirmiştir.[60] AB'nin savunma ve güvenlik alanındaki dönüşümü için 2023 yılında Mühimmat Üretimini Destekleme Yasası (ASAP) ve ortak tedarik aracı (EDIRPA) ile birlikte, 2024 yılı Mart ayında ilk kez Avrupa Savunma Sanayi Stratejisi (EDIS) yayımlanmıştır.[61] EDIS çerçevesinde 2030 yılına kadar savunma teçhizatının en az yüzde 40'ının ortak tedarik usulüyle temin edilmesi ve tedarik bütçesinin en az yüzde 50'sinin Avrupa savunma sanayisi için harcanması hedeflenmiştir.[62] Bu hedefler doğrultusunda, 2024

[57] Mitchell A. Orenstein (2023), "The European Union's Transformation after Russia's Attack on Ukraine", ss. 339–340.
[58] Niklas Helwig (2023), "EU Strategic Autonomy after the Russian Invasion of Ukraine: Europe's Capacity to Act in Times of War", ss. 58–65.
[59] Christian Freudlsperger & Frank Schimmelfennig (2023), "Rebordering Europe in the Ukraine War: Community Building without Capacity Building", *West European Politics,* 46(5), ss. 843–866.
[60] Calle Håkansson (2024), "The Ukraine War and the Emergence of the European Commission as a Geopolitical Actor", ss. 25–39.
[61] Jan Joel Andersson & Malena Britz (2025), "The European Union's Role in European Defence Industry Policy", *Defence Studies*, 25(2), ss. 322–338; Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2023), "Regulation (EU) 2023/1525 of the European Parliament and of the Council of 20 July 2023 on Supporting Ammunition Production (ASAP)", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1525/oj; Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2023), "Regulation (EU) 2023/2418 of the European Parliament and of the Council of 18 October 2023 on Establishing an Instrument for the Reinforcement of the European Defence Industry through Common Procurement (EDIRPA)", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2418/oj; Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2025), "Regulation (EU) 2025/2643 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2025 Establishing the European Defence Industry Programme and a Framework of Measures to Ensure the Timely Availability and Supply of Defence Products ('EDIP Regulation') (Text with EEA Relevance)", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2025/2643/oj.
[62] Avrupa Birliği Komisyonu & Yüksek Temsilcilik (2024), "A New European Defence Industrial Strategy: Achieving EU Readiness through a Responsive and Resilient European Defence Industry (Join(2024) 10 Final)",

yılı Aralık ayında Komisyon'da ilk kez Savunma ve Uzay Komiserinin görev alması dikkat çekicidir.[63]

AB'nin güvenlik ve savunma dönüşümünün bir diğer önemli safhası 2025 yılında ABD'de gerçekleşen görev değişimidir. 2025 yılı Mart ayında açıklanan Avrupa Savunması Beyaz Kitabı ve ReArm Europe/Hazırlık 2030 planı, AB üye devletlerinin savunma harcamalarına 800 milyar avro yatırım potansiyelini öngörmektedir.[64] Bu planın ilk safhası olan SAFE, 27 Mayıs 2025 tarihinde kabul edilmiş ve AB üyesi devletler için ortak savunma tedariklerine yönelik olarak 150 milyar avroya kadar uzun vadeli kredi olanağı sunulmuştur.[65] SAFE için 19 üye devlet başvururken, Konsey tarafından 11 Şubat – 10 Nisan 2026 tarihleri arasında yapılan değerlendirme sonucunda 18 üye devletin savunma yatırım planı onaylanmıştır. Sunulan savunma yatırım planlarından 15'i Ukrayna ile ortak projeleri içermektedir.[66] SAFE, savunma planı için en az iki ülkeyi kapsayan ortak tedarik koşulu, tedarik maliyetinin en az yüzde 65'inin AB, Avrupa Ekonomik Alanı/EFTA veya Ukrayna menşeli olması şartı ve üçüncü ülkelerin katılımını da ikili antlaşmalara bağlayan yapısıyla özellikle Avrupa'yı tercih eden bir mekanizma kurmuştur.[67]

AB'nin bu dönüşümünde en özgün finansman yeniliği Ukrayna'nın desteklenmesidir.[68] Rusya'ya ait finansal varlıkların tazminat kredisi olarak Ukrayna'ya aktarılması önerisi, bu varlıkların büyük bir bölümünün bulunduğu Belçika tarafından hukuki gerekçelerle riskli bulunmuş ve bu plan uygulanamamıştır.[69] Bu planın yerine Avrupa Konseyi tarafından 18-19

Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52024JC0010.

[63] Avrupa Birliği Komisyonu (2026), "Andrius Kubilius, Commissioner (2024-2029), Defence and Space", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://commission.europa.eu/about/organisation/college-commissioners/andrius-kubilius_en.

[64] Avrupa Birliği Komisyonu & Yüksek Temsilcilik (2025), "Joint White Paper for European Defence Readiness 2030 - Join(2025) 120 Final", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025JC0120, ss. 16–17. Beyaz Kitap'ta bu projeksiyon kademeli bir kullanım olarak varsayılmıştır. Dolayısıyla, ek finansman/mali alan tahmini olarak değerlendirilmelidir.

[65] Avrupa Birliği Konseyi (2025), "SAFE: Council Adopts €150 Billion Boost for Joint Procurement on European Security and Defence", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/05/27/safe-council-adopts-150-billion-boost-for-joint-procurement-on-european-security-and-defence/pdf.

[66] Avrupa Birliği Konseyi (2026), "What Is Security Action for Europe (Safe)?", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/safe/.

[67] Avrupa Birliği Konseyi (2025), "Establishing the Security Action for Europe (SAFE) through the Reinforcement of the European Defence Industry Instrument", Erişim Tarihi: 18.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2025/1106/oj/eng.

[68] Eric Ciaramella (2026), "Ukraine Can Turn Imminent Peril to Its Advantage - How a True "Energy Cease-Fire" Can Curb Putin", *Foreign Affairs*, 15.10.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.foreignaffairs.com/ukraine/ukraine-can-turn-imminent-peril-its-advantage.

[69] Dmytro Kuleba (2026), "Russia's Plan to Break Ukraine - What Kyiv Needs to Survive", *Foreign Affairs*, 30.09.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.foreignaffairs.com/united-states/russias-plan-break-ukraine-dmytro-kuleba.

Aralık 2025 tarihinde AB'nin sermaye piyasalarından borçlanmasına dayanan 90 milyar avroluk bir destek kredisi üzerinde anlaşmaya varılmıştır.[70] Güçlendirilmiş iş birliği prosedürüyle 24 üye ülkenin katılımıyla sağlanan bu kredi desteğinin 60 milyar avroluk kısmı Ukrayna'nın savunma sanayi kapasitesinin geliştirilmesi ve askeri teçhizat tedarikinin sağlanmasına tahsis edilmiştir. Kredinin geri ödemesi ise Rusya'nın savaş tazminatı ödemesine bağlanmıştır. AB'nin Ukrayna'ya sağladığı toplam destek 231,5 milyar avroya ulaşmıştır.[71]

Ukrayna'ya sağlanan bu destek, piyasa ile savaş arasındaki ilişkiye yeni bir boyut kazandırmıştır.[72] Ukrayna-Rusya Savaşı, AB'nin tarihinde eksik kalan dış tehdit baskısını ortaya koymuştur. Bu bağlamda, dış tehdit baskısı, AB Antlaşması'nın savunma odağından (AB Antlaşması madde 42) değil, sanayi (AB'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma (ABİHA) madde 173) ve ekonomik acil durum (ABİHA madde 122) hükümleri çerçevesinde gerçekleşmektedir. Diğer bir ifadeyle, AB savunma alanındaki devlet kapasitelerini, yani sanayi planlaması, tedarik koordinasyonu ve ortak borçlanma gereksinimlerini, piyasa gücü sayesinde sağlamaktadır. Piyasa yoluyla güvenliğin sağlanması, bir nevi hibrit bir devletleşme yapısını ortaya çıkarmaktadır. Birlik, önlem almaya zorlayıcı gücün kendisini değil, zorlayıcı gücün maddi altyapısına odaklanmıştır. Hükümetler, uluslarüstü kurumlar, şirketler ve finansal kaynakların çok düzeyli ve görüşmeye açık ilişkileri bir nevi karmaşık ve birbirine bağlı politik ekonomi boyutunun hibritliğini yansıtmaktadır.[73]

4.2. Savunma Harcamalarındaki Artışlar ve Niteliksel Sınırlar

Avrupa Birliği dönüşümünün en görünür göstergesi savunma harcamalarındaki artıştır. 2021 yılında AB üyesi devletlerin toplam savunma harcaması 214 milyar avroyken, bu harcama 2024 yılında 343 milyar avroya ve 2025 yılında ise 418 milyar avroya yükselmiştir. Savunma harcamaları Birlik toplam GSYİH'nin yüzde 2,2'sine karşılık gelmiş ve 2026 yılı için 454 milyar avro (yüzde 2,4) olarak öngörülmüştür. 2025 yılında Birlik üyesi 23 devlet,

[70] Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2026), "AP ve Konsey Tüzüğü (AB) 2026/467", Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://lawplayer.com/eu/act/32026R0467.

[71] Avrupa Birliği Konseyi (2026), "EU Financial Assistance to Ukraine", Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/ukraine-solidarity-financial-support/. Bu destek, bilgiye erişim tarihi itibariyle yapılan yardımı ifade etmektedir. Gelecek zaman serisinde destek miktarının da değişeceği hesaba katılmalıdır.

[72] R. Daniel Kelemen & Kathleen R. McNamara (2022), "State-Building and the European Union: Markets, War, and Europe's Uneven Political Development", ss. 963–984; Kathleen R. McNamara (2024), "Transforming Europe? The EU's Industrial Policy and Geopolitical Turn", ss. 2371–2389; Philipp Genschel (2022), "Bellicist Integration? The War in Ukraine, the European Union and Core State Powers", ss. 1885–1898.

[73] Nicholas Marsh & Bruno Oliveira Martins & Jocelyn Mawdsley (2026), "The European Iron Network: The Remaking of the Political Economy of European Defence Production Following the Ukraine War", *Journal of European Integration,* 48*(*5), ss. 835–851; Kaija Schild (2023), "Weaponising Europe? Rule-Makers and Rule-Takers in the EU Regulatory Security State", *Journal of European Public Policy,* 30(7), ss. 1255–1272.

GSYİH'lerinin en az yüzde 2'sini savunma harcamalarına ayırmıştır. Mevcut harcamaların seyrine göre 2029 yılında Birlik savunma harcamalarının 547 milyar avroya ulaşacağı tahmin edilmektedir.[74]

Savunma harcamalarındaki artış aynı zamanda niteliksel bütünleşmeyi de beraberinde getirmemektedir. 2025 yılında askeri teçhizat ihtiyaçlarının yalnızca yüzde 24'ü ortak tedarikle karşılanmıştır.[75] Bu oran ASK'nın yüzde 35'lik ortak tedarik ölçütünün ve EDIS'in 2030 yılına kadar belirlediği yüzde 40'lık hedefin gerisindedir.[76] Bu çerçevede araştırma-geliştirme harcamaları için 17 milyar avro harcanmış olsa da bu tutar, toplam savunma harcamasının yalnızca yüzde 4'ünü oluşturmaktadır.[77] Bu görünüm, ulusal algı, inanç ve hedeflerdeki farklılıkların Birlik savunma bütünleşmesi için hâlâ yeterince uyum sağlamadığını göstermektedir.[78] Dolayısıyla, savunma harcamaları kapsamında AB bütünleşmesinde sınırlı ve hedefin gerisinde bir ilerleme olduğu görülmektedir.

5. AB'nin Siber Güvenlik Dönüşümü: Düzenleyici Aktörden Jeopolitik Siber Egemenliğe[79]

[74] Avrupa Savunma Kurumu (2026), "EU Defence Spending: €418 Billion in 2025, Projected to €454 Billion in 2026", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2026/07/16/eu-defence-spending---418-billion-in-2025--projected-to--454-billion-in-2026.

[75] Juan Carlos De la Tore (2026), "Europe's Defence Spending Is Surging, but Fragmented Procurement Is Holding Industry Back", Digitalshield, 19.10.2026, Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://www.escudodigital.com/en/defense/europe/europes-defence-spending-is-surging-but-fragmented-procurement-is-holding-industry-back.html.

[76] Avrupa Birliği (2024), "Edis - European Defence Industrial Strategy", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/document/download/333faee1-a851-44a6-965b-713247515d39_en?filename=DEFIS_EDIS_factsheet.pdf; Linda Tothova & Sebastian Clapp (2026), "EU Joint Defence Procurement", EPThinktank, Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://epthinktank.eu/2026/03/13/eu-joint-defence-procurement/.

[77] Avrupa Savunma Kurumu (2026), "EU Defence Spending: €418 Billion in 2025, Projected to €454 Billion in 2026", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2026/07/16/eu-defence-spending---418-billion-in-2025--projected-to--454-billion-in-2026.

[78] Eva Michaels & Monika Sus (2024), "(Not) Coming of Age? Unpacking the European Union's Quest for Strategic Autonomy in Security and Defence", *European Security,* 33(3), ss. 383–396.

[79] Siber egemenlik kavramı, dijital egemenliği ve teknolojik egemenliği kapsayan bir kavram olarak belirtilmiştir. Ayrıntılı okuma için bakınız; Rocco Bellanova & Helena Carrapico & Denis Duez (2022), "Digital/Sovereignty and European Security Integration: An Introduction", *European Security*, 31(3), ss. 337–351.

5.1. Savaş Öncesi Yaklaşım ve Savaşın Siber Boyutu

Avrupa Birliği'nin siber güvenlik politikası, öncelikle iç pazarı korumaya dönük bir ekonomi odağından doğmuş; ancak zamanla güvenlik söylemiyle daha sık anılmaya başlamıştır.[80] AB'nin bu konudaki kurumsal atılımları sırasıyla Siber Güvenlik Stratejisi (2013), Ağ ve Bilgi Sistemleri Güvenliği (NIS) Direktifi (2016), Siber Diplomasi Paketi (2017) ve Siber Güvenlik Yasası'na (2019) dayanmaktadır.[81] Bu atılımlar sayesinde siber alan AB'nin kolektif güvenlikleştirme konusu olurken[82], diğer taraftan bu politikanın uygulanmasında Birlik seviyesinde farklılıklar ve uyumsuzluklar görülmüştür.[83] Buna karşın, AB'nin siber güvenlik politikasının düzenleyici kapitalizmden düzenleyici merkantilizme dönüştüğü de savunulmuştur.[84]

Ukrayna-Rusya Savaşı, AB'nin siber dönüşüm sürecini hızlandırmıştır. 24 Şubat 2022'de başlayan savaşın ardından Viasat şirketine ait KA-SAT uydu ağının siber saldırıya uğraması sonucu Ukrayna'nın yanı sıra birçok AB üyesi devletin vatandaşları da bu durumdan etkilenmiştir. AB, kurumsal olarak ve üye ülkeler nezdinde bu saldırıyı Rusya'ya atfetmiştir.[85] Savaşta siber güvenlik bir yönüyle önemli, ancak belirleyici olmayan bir unsur olarak

[80] Helena Carrapico & Benjamin Farrand (2020), "Discursive Continuity and Change in the Time of Covid-19: The Case of EU Cybersecurity Policy", *Journal of European Integration,* 42(8), ss. 1111–1123; Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2020), "Joint Communication to the European Parliament and the Council the EU's Cybersecurity Strategy for the Digital Decade", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020JC0018.

[81] Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2013), "Joint Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Cybersecurity Strategy of the European Union: An Open, Safe and Secure Cyberspace", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52013JC0001; Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2016), "Directive (EU) 2016/1148 of the European Parliament and of the Council of 6 July 2016 Concerning Measures for a High Common Level of Security of Network and Information Systems across the Union", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/1148/oj; Avrupa Birliği Konseyi (2017), "Council Conclusions on a Framework for a Joint EU Diplomatic Response to Malicious Cyber Activities ("Cyber Diplomacy Toolbox")", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10474-2017-INIT/en/pdf; Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2019), "Regulation (EU) 2019/881 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on ENISA (the European Union Agency for Cybersecurity) and on Information and Communications Technology Cybersecurity Certification and Repealing Regulation (EU) No 526/2013 (Cybersecurity Act) (Text with EEA Relevance)", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/881/oj.

[82] George Christou (2019), "The Collective Securitisation of Cyberspace in the European Union", *West European Politics*, 42(2), ss. 278–295.

[83] Helena Carrapico & André Barrinha (2017), "The EU as a Coherent (Cyber) Security Actor?", *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 55(6), ss. 1254–1268.

[84] Benjamin Farrand & Helena Carrapico (2022), "Digital Sovereignty and Taking Back Control: From Regulatory Capitalism to Regulatory Mercantilism in EU Cybersecurity", *European Security,* 31(3), ss. ss. 435–450.

[85] Avrupa Birliği Konseyi (2022), "Russian Cyber Operations against Ukraine: Declaration by the High Representative on Behalf of the European Union", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/05/10/russian-cyber-operations-against-ukraine-declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-european-union/.

görülürken[86], diğer taraftan siber güvenliğin sınırları hız, yoğunluk ve kontrol seviyesine bağlı olarak olumsuz etkilere yol açabilir.[87] Rusya'nın siber saldırıları neticesinde AB'nin kurumsal yapısı ve üye devletlerin politikaları, stratejik amaçları doğrultusunda yoğunlaştırılmış; bu bağlamda siber diplomasi daha etkin kullanılmış, bunun yanı sıra özel aktörlerle daha yakın koordinasyon kurularak yasal çerçeveler içinde azami işlevsellik sağlanmıştır.[88] Böylece, savaşın siber boyutu cephedeki etkisinin yanı sıra Avrupa toplumlarının dayanma sınırlarını ölçen bir hibrit saldırı yöntemi olarak daha görünür olmuştur.[89]

5.2. Hibrit Tehditler, Kritik Altyapının ve Tedarik Zincirlerinin Güvenlikleştirilmesi

Ukrayna-Rusya Savaşı sürecinde AB'nin siber güvenlik mevzuatı hem kapsam, hem de nitelik açısından genişletilmiştir. Bu bağlamda birtakım önemli adımlar atılmıştır. 2022 yılı Aralık ayında kabul edilen NIS2 Direktifinin (Directive (EU) 2022/2555) kapsamı genişletilmiş ve kritik sektörlerin yönetim organları doğrudan sorumlu tutulmuştur.[90] 2024 yılında Siber Dayanıklılık Yasası (Regulation (EU) 2024/2847) çerçevesinde dijital ürünlerin tasarımından itibaren güvenlik sağlama yükümlülüğü getirilmiştir.[91] 2025 yılında yürürlüğe giren Siber Dayanışma Yasası (Regulation (EU) 2025/38) kapsamında ortak uyarı altyapısı, acil durum mekanizması ve AB siber güvenlik rezervi gibi operasyonel seçenekler oluşturulmuştur.[92] AB'nin siber ve fiziki altyapı güvenliğini tehdit edebilecek risklere karşı hibrit bir yaklaşım

[86] Marcus Willett (2022), "The Cyber Dimension of the Russia–Ukraine War", *Survival,* 64(5), ss. 7–24; Nadiya Kostyuk & Erik Gartzke (2022), "Why Cyber Dogs Have yet to Bark Loudly in Russia's Invasion of Ukraine", *Texas National Security Review,* 5(3), ss. 114–123.
[87] Lennart Maschmeyer (2021), "The Subversive Trilemma: Why Cyber Operations Fall Short of Expectations", *International Security,* 46(2), ss. 51–90.
[88] Nicolò Fasola & Sonia Lucarelli & Francesco Niccolò Moro (2025), "Cyber Diplomacy and the Russia–Ukraine War", *The Hague Journal of Diplomacy*, 20*(*4), ss. 749–764; Nadiya Kostyuk & Aaron Brantly (2022), "War in the Borderland through Cyberspace: Limits of Defending Ukraine through Interstate Cooperation", *Contemporary Security Policy,* 43(3), ss. 498–510.
[89] Mikael Wigell (2021), "Democratic Deterrence: How to Dissuade Hybrid Interference", *The Washington Quarterly*, 44(1), ss. 49–64.
[90] Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2022), "Directive (EU) 2022/2555 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on Measures for a High Common Level of Cybersecurity across the Union, Amending Regulation (EU) No 910/2014 and Directive (EU) 2018/1972, and Repealing Directive (EU) 2016/1148 (Nis 2 Directive) (Text with Eea Relevance)", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2555/oj.
[91] Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2024), "Regulation (EU) 2024/2847 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2024 on Horizontal Cybersecurity Requirements for Products with Digital Elements and Amending Regulations (EU) No 168/2013 and (EU) 2019/1020 and Directive (EU) 2020/1828 (Cyber Resilience Act) (Text with EEA Relevance)", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/2847/oj.
[92] Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2025), "Regulation (EU) 2025/38 of the European Parliament and of the Council of 19 December 2024 Laying down Measures to Strengthen Solidarity and Capacities in the Union to Detect, Prepare for and Respond to Cyber Threats and Incidents and Amending Regulation (EU) 2021/694 (Cyber Solidarity Act)", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2025/38/oj.

benimsenmiş[93] ve bu bağlamda 2024 yılı Ekim ayında kabul edilen yaptırım çerçevesi uygulanmıştır.[94]

Siber güvenliğe dair en dikkat çekici adım Komisyon'un 20 Ocak 2026 tarihinde sunduğu Siber Güvenlik Yasası revizyon önerisidir.[95] Bu öneri çerçevesinde, Komisyon'a teknik ve yapısal riskler taşıyan üçüncü ülkelerin siber güvenlik boyutuyla kaygı uyandıran aktörler olarak tanımlanması, teknik ve diğer kriterler bağlamında yüksek riskli tedarikçi listelerinin oluşturulması ve 18 kritik sektörde temel bilgi ve iletişim teknolojisi (BİT) varlıklarını tanımlama yetkisi verilmesi öngörülmüştür. Ayrıca yüksek riskli tedarikçilerin kademeli olarak önemli ağ işlevlerinden çıkarılması da planlanmıştır. Dolayısıyla, AB'nin siber güvenlik hukuku teknik açıdan tarafsızlık mantığından dost ve düşman ayrımını yapan bir jeopolitik kodlama mantığına dönüşmüştür.[96] Diğer bir ifadeyle, düzenleyici merkantilizm eğilimi[97] kavramından hareketle savaş koşullarında düzenleyici güvenlikleştirmeye evrilmektedir.

Avrupa Birliği'nin siber ve teknoloji dönüşümü yalnızca düşmanlık üzerinden değil müttefiklere karşı da tanımlanmıştır. ABD'nin Ulusal Güvenlik Stratejisi'ne (2025) göre AB'nin sıkı düzenleyici yaklaşımı ve politika yönelimi sert bir şekilde eleştirilmiştir.[98] AB'nin bulut altyapısı ve yapay zekâ konularında ABD'ye olan bağımlılığı ise dijital egemenlik tartışmalarında transatlantik ilişkilerin gerilmesine yol açmıştır. AB'nin siber ve teknolojik

[93] Christian Bueger & Tobias Liebetrau (2023). "Critical Maritime Infrastructure Protection: What's the Trouble?", *Marine Policy*, 155, ss. 1–6; Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2022), "Directive (EU) 2022/2557 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on the Resilience of Critical Entities and Repealing Council Directive 2008/114/EC (Text with EEA Relevance)", Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2557/oj.

[94] Avrupa Birliği Konseyi (2024), "Hybrid Threats: Council Paves the Way for Deploying Hybrid Rapid Response Teams", Erişim Tarihi: 17.10.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/05/21/hybrid-threats-council-paves-the-way-for-deploying-hybrid-rapid-response-teams/; Avrupa Birliği Konseyi (2024), "Council Decision (CFSP) 2024/2643 of 8 October 2024 Concerning Restrictive Measures in View of Russia's Destabilising Activities", Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2024/2643/2025-05-22/eng; Avrupa Birliği Konseyi (2024), "Council Regulation (EU) 2024/2642 of 8 October 2024 Concerning Restrictive Measures in View of Russia's Destabilizing Activities", Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/2642/oj.

[95] Avrupa Birliği Komisyonu (2026), "Proposal for a Regulation on Enisa, the European Cybersecurity Certification Framework, and Ict Supply Chain Security and Repealing Regulation (Eu) 2019/881 (Com(2026) 11 Final)", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52026PC0011.

[96] Tero Poutala & Elina Sinkkonen & Mikael Mattlin (2022), "EU Strategic Autonomy and the Perceived Challenge of China: Can Critical Hubs Be De-Weaponized?", *European Foreign Affairs Review*, 27(Special), ss. 79–97.

[97] Benjamin Farrand & Helena Carrapico (2022), "Digital Sovereignty and Taking Back Control: From Regulatory Capitalism to Regulatory Mercantilism in EU Cybersecurity", ss. 435–450.

[98] The White House (2025), "National Security Strategy of the United States of America", Erişim Tarihi: 30.09.2026, Erişim Adresi: https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/12/2025-National-Security-Strategy.pdf, ss. 25–27.

egemenlik motivasyonu yalnızca Rusya ve Çin'e karşı değil bunun yanı sıra kuşku duyulan müttefiklere karşı da dönüşen bir strateji olmuştur.[99]

6. Dost ve Düşman Algısının Yeniden Tanımlanması

6.1. Rusya: Belirsiz Ortaklıktan Tehdit Öznesine Dönüşüm

Ukrayna-Rusya Savaşı'nın AB için algısal boyutuyla en önemli sonucu, Rusya'nın belirsiz bir ortaktan düşman konumuna dönüştürülmesidir. Stratejik Pusula'da Rusya uzun vadede ve doğrudan bir tehdit olarak tanımlanırken, 2025 yılındaki Beyaz Kitap'ta Rusya'nın öngörülebilir gelecekte Avrupa güvenliği için temel bir tehdit unsuru olarak kalacağı vurgulanmıştır.[100] Ontolojik güvenlik bağlamında bu dönüşüm AB'nin Rusya'ya karşı uzlaştırıcı/arabulucu rolünün başarıya ulaşmaması sonucunda yeniden tanımlanmış ve daha keskin bir politika olarak görülmüştür.[101] AB, yeni rol tanımlamasında barışı sağlama misyonunu ve normatif güç olma pozisyonunu korurken, bununla beraber Birliğin jeopolitik odaklanmasını da güçlü bir şekilde vurgulamıştır.[102]

Düşman imgesinin görünürlüğü yalnızca elitlerin söylemleriyle sınırlı kalmamıştır. AB üyesi 24 devlette ve İngiltere'de 40 bini aşan katılımcıyla yapılan araştırmada, güvenlik ve savunma alanında dış tehdit algısının bütünleşmeye daha olumlu yansıdığı ve Avrupa yanlıları kadar Avrupa şüphecileri arasında da güçlü bir destek gördüğü tespit edilmiştir.[103] Savaşın başlamasından beş hafta sonra 16 ülkeden toplanan veriler sonucunda, tehdit algısının Avrupa kimliğinin benimsenmesini pozitif yönde etkilediği; özellikle Orta ve Doğu Avrupa'daki dışlayıcı milliyetçiler arasında bunun daha belirgin olduğu ve nihayetinde bu bağın ortak

---

[99] Raluca Csernatoni (2022), "The EU's Hegemonic Imaginaries: From European Strategic Autonomy in Defence to Technological Sovereignty", ss. 395–411; Dennis Broeders & Fabio Cristiano & Monica Kaminska (2023), "In Search of Digital Sovereignty and Strategic Autonomy: Normative Power Europe to the Test of Its Geopolitical Ambitions", *JCMS: Journal of Common Market Studies,* 61(5), ss. 1263–1274; Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2023), "Joint Communication to the European Parliament, the European Council and the Council on European Economic Security Strategy", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023JC0020; Linda Monsees & Daniel Lambach (2022), "Digital Sovereignty, Geopolitical Imaginaries, and the Reproduction of European Identity", *European Security,* 31(3), ss. 379–389.

[100] Avrupa Birliği Komisyonu & Yüksek Temsilcilik (2025), "Joint White Paper for European Defence Readiness 2030 - Join(2025) 120 Final", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025JC0120, s. 2.

[101] Gordon M. Friedrichs & Jule Sommer (2025), "Ontological Security Crisis and Role Conception Change: The Impact of the Russian Invasion of Ukraine on the European Union's Role Conceptions", s. 148.

[102] Kateryna Pishchikova (2025), "European Identity Construction after the Russian Full-Scale Invasion of Ukraine: Dialogic (Re)Construction of Self and Others", ss. 1571–1586.

[103] Matthias Mader & Konstantin Gavras & Stephanie C. Hofmann & Jason Reifler & Harald Schoen & Catarina Thomson (2024), "International Threats and Support for European Security and Defence Integration: Evidence from 25 Countries", *European Journal of Political Research,* 63(2), ss. 433–450. Bu araştırma, 2020 yılı Ekim ayında yapılmıştır. Malta, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Lüksemburg dahil edilmemiştir.

Avrupa Ordusu'na güçlü bir destek olarak yansıdığı görülmüştür.[104] Bu tespitler, üye ülkeler arasında AB'nin zayıf yanlarının algısal etkisinin tehdit karşısında güvenilen bir sığınağa dönüştüğünü ortaya koymaktadır.[105] Rusya'nın düşman olarak görülmesi post-fonksiyonalist teorinin kimlik temelli çekincelerini[106] en azından güvenlik boyutuyla gevşetmiştir.[107]

6.2. ABD: Güvenilir Müttefikten Belirsizlik Kaynağına Dönüşen Aktör

Ukrayna-Rusya Savaşı'nın ilk yılında ABD'nin Avrupa'daki caydırıcılık yönündeki ağırlığını arttırması ve Ukrayna'ya kritik askeri istihbarat ile lojistik destek sağlaması, Birliğin stratejik özerklik planını geçici olarak geri plana itmiştir.[108] Trump yönetiminin ikinci döneminin başlangıcı, transatlantik ilişkiler açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur.[109] Washington yönetimi ABD ve Avrupa arasında çıkarların ve değerlerin ayrışmaya başladığını ve ülkenin Avrupa'ya yönelik güvenlik vaatlerinin küresel güç projeksiyonları çerçevesinde sorun teşkil ettiğini duyurmuştur.[110] 2025 yılı Aralık ayında yayımlanan ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi, Avrupa'nın ekonomik durgunluktan daha fazla medeniyetinin silinmesi etkisiyle karşı karşıya kaldığı, bazı Avrupalı aktörlerin güvenilir müttefik olup olmadığının sorgulandığı ve dikkat çekici bir bakış açısı olarak Rusya'nın hasımdan çok Avrupa ile farklılıkları bulunan ve istikrar için bu sorunların giderilmesi gereken bir aktör olarak tanımlandığı bir belgedir.[111] Grönland krizi (2026) ise, aktörler arasındaki belirsizliği doruk noktasına taşımıştır. ABD'nin Grönland talebinin yanı sıra, bu talebini 8 Avrupa ülkesine yönelik gümrük tarifesi tehdidiyle

[104] Julia Schulte-Cloos & Lenka Dražanová (2026), "Shelter from the Storm: External Threat, Social Identity, and Support for the EU", *European Union Politics,* 27(3), ss. 444–462.
[105] Nils D. Steiner & Ruxanda Berlinschi & Etienne Farvaque & Jan Fidrmuc & Philipp Harms & Alexander Mihailov & Michael Neugart & Piotr Stanek (2023). "Rallying around the EU Flag: Russia's Invasion of Ukraine and Attitudes toward European Integration", *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 61(2), ss. 283–299.
[106] Liesbet Hooghe & Gary Marks (2009), "A Postfunctionalist Theory of European Integration: From Permissive Consensus to Constraining Dissensus", *British Journal of Political Science,* 39(1), ss. 1–23.
[107] Zbigniew Truchlewski & Ioana-Elena Oana & Alexandru D. Moise (2023), "A Missing Link? Maintaining Support for the European Polity after the Russian Invasion of Ukraine", *Journal of European Public Policy*, 30(8), ss. 1662–1676. Avrupa Birliği içinde Rusya'ya yönelik olarak diplomasinin halen önemli bir sorun çözme aracı olarak gören aktörler de vardır. Bu bağlamda ayrıntılı bilgi için bakınız: Alexander Gabuev (2026), "How Europe Can Get Putin's Attention - the Continent Must Overcome Its Russia Predicament", *Foreign Affairs*, 07.07.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.foreignaffairs.com/russia/how-europe-can-get-putins-attention.
[108] Niklas Helwig (2023), "EU Strategic Autonomy after the Russian Invasion of Ukraine: Europe's Capacity to Act in Times of War", ss. 57–65.
[109] Justin Logan & Jennifer Kavanagh (2026), "Leave Europe to the Europeans", CATO Institute, 28.08.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.cato.org/commentary/leave-europe-europeans.
[110] Léonie Allard & Rachel Rizzo (2025), "Transatlantic Security in a New Era", ss. 85–93; Sarah Bauerle Danzman & Sophie Meunier (2024), "The EU's Geoeconomic Turn: From Policy Laggard to Institutional Innovator", *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 62(4), ss. 1098–1112.
[111] The White House (2025), "National Security Strategy of the United States of America", Erişim Tarihi: 30.09.2026, Erişim Adresi: https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/12/2025-National-Security-Strategy.pdf.

desteklemesine karşı, AB yeniden ve daha ciddi bir biçimde müttefik ülke hakkında zorlamaya karşı koruma aracını (*anti-coercion instrument*) uygulamayı tartışmıştır.[112]

Aktörler arasındaki bu gerilim ittifak içi güvenlik ikileminin görünürlüğünü doğrulamıştır.[113] İttifak üyeleri müttefikleri tarafından terk edilmek ile müttefiklerinin çatışmalarına sürüklenme korkusuna dair ihtiyatlı bir kaygıyı daima hissederler. Soğuk Savaş sonrasında, özellikle 2003 yılındaki Irak Savaşı'nda Batı Avrupalı aktörlerin en belirgin kaygıları ABD'nin yanında çatışmalara sürüklenmekti; bu durum, 2025 yılında terk edilme korkusuyla daha belirgin hale gelmiştir. Ancak AB nükleer caydırıcılık, stratejik lojistik hatlarının kurulması ve işlerliği, uzun menzilli vuruş yeteneği ve güçlü istihbarat konularında ABD'nin yerini dolduracak kapasitede değildir.[114] Dolayısıyla, büyük bir sorun ortaya çıkmıştır: AB'nin askerî açıdan ABD'ye en çok ihtiyaç duyduğu dönem, politik olarak ABD'ye en az güvendiği dönemle çakışmıştır.[115] AB'nin stratejik özerklik planındaki AB-NATO ortaklığının tesis edilmesi aynı zamanda ABD'nin de Avrupa'yı eşit bir ortak olarak görme yaklaşımıyla gerçekleşebilir.[116]

AB ve ABD arasındaki sorunların en görünür kısmı nükleer alana yöneliktir. Ukrayna-Rusya Savaşı, AB'nin nükleer silah tartışmalarını daha güçlü bir şekilde ele almasına neden

---

[112] Council on Foreign Relation (2026), "Trump Will Attend Davos Talks on Greenland", 20.01.2026, Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.cfr.org/articles/trump-will-attend-davos-talks-on-greenland; Christian Freudlsperger & Sophie Meunier (2024), "When Foreign Policy Becomes Trade Policy: The EU's Anti-Coercion Instrument", *JCMS: Journal of Common Market Studies,* 62(4, ss. 1063–1076; Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2023), "Regulation (EU) 2023/2675 of the European Parliament and of the Council of 22 November 2023 on the Protection of the Union and Its Member States from Economic Coercion by Third Countries", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2675/oj.

[113] Glenn H. Snyder (1984), "The Security Dilemma in Alliance Politics", *World Politics,* 36(4), ss. 461–495; Marianne Riddervold & Akasemi Newsome (2022), "Introduction: Out with the Old, in with the New? Explaining Changing EU–US Relations", *Politics and Governance,* 10(2), ss. 128–132.

[114] Hugo Meijer & Stephen G. Brooks (2021), "Illusions of Autonomy: Why Europe Cannot Provide for Its Security If the United States Pulls Back", *International Security,* 45(4), ss. 7–43; Claas Mertens & Ngaire Woods (2026), "Europe's Credibility Gap - Dependence on America Has Left It with Little to Offer Would-Be Partners", *Foreign Affairs*, 19.10.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.foreignaffairs.com/europe/europes-credibility-gap; Benjamin Giltner (2026), "Europe's Nuclear Shortcut Would Be a Strategic Mistake", CATO Institute, 31.03.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.cato.org/commentary/europes-nuclear-shortcut-would-be-strategic-mistake. ABD'nin nükleer caydırıcılık kapasitesindeki hakimiyeti için bakınız; Eric S. Edelman & Franklin C. Miller & Yonatan Touval & Janice Gross Stein & Rose Gottemoeller (2026), "Who Needs the Bomb? The Purpose of Nuclear Deterrence", *Foreign Affairs*, 20.10.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.foreignaffairs.com/responses/who-needs-bomb-edelman-miller-touval-stein.

[115] Judah Grunstein (2026), "Rubio's Vision of Western Primacy Is Just Empire by Another Name", *World Politics Review*, 16.10.2026, Erişim Tarihi: 19.10.2026, Erişim Adresi: https://www.worldpoliticsreview.com/rubio-athens-western-civilization/; Jolyon Howorth (2025), "European Defence and NATO: From Competition to Co-Operation to Replacement?", *Journal of Common Market Studies*, 63, ss. 156–164; Doug Bandow (2026), "An Independent Europe Means No More U.S. Rooster in the Henhous", CATO Institute, 19.08.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.cato.org/commentary/independent-europe-means-no-more-us-rooster-henhous.

[116] Nele Marianne Ewers-Peters (2025), "EU-NATO Cooperation Reloaded: The Impact of European Strategic Autonomy", *Defence Studies*, 25(4), ss. 864–879.

olmuştur.[117] 2 Mart 2026 tarihinde Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron tarafından duyurulan ileri caydırıcılık yaklaşımı, savaş başlığının arttırılmasını ve müttefiklerle nükleer iş birliğini güçlendirmeyi öngörmekle birlikte, nükleer silah kullanma kararının tamamen Fransa Cumhurbaşkanı'nda olmasını talep ederken aynı zamanda bu konsepti NATO'nun nükleer caydırıcılığına tamamlayıcı bir öneri olarak sunmuştur.[118] Macron'un bu yaklaşımı, ABD'den kopmadan ona olan bağımlılığı dengeleyecek ara bir çözüm önerisidir.

6.3. Dost-Düşman Algısındaki Diğer Aktörler: Çin, Ukrayna ve Türkiye

Dost ve düşman algısının keskinleştiği bir dönemde, diğer dikkate değer aktörlerin önemi de artmıştır. 2019 yılında AB tarafından Çin, aynı anda hem iş birliği ve müzakere ortağı hem de ekonomik ve sistemsel rakip olarak tanımlanırken[119], sonrasında Ukrayna-Rusya Savaşıyla birlikte rakip odaklı bir yaklaşım benimsenmiştir. Ancak AB'nin ABD'yle belirsizleşen ilişkileri neticesinde, Birliğin Çin politikası tamamen ayrışma ve kopuş yerine daha ihtiyatlı ve riskten korunmaya dayalı olmuştur.[120]

Ukrayna ise Birliğe komşu ve yardım edilen bir ülkeden Avrupa güvenliğine katkı sağlayan bir aktöre dönüşmüştür. SAFE programı kapsamında üye devletlerle eşit koşullarda ortak tedarike katılması ve 90 milyar avroluk kredinin büyük bölümünün Ukrayna savunma sanayi kapasitesine ayrılması sonucunda, bu aktör Avrupa savunma sanayi tabanının uygulamada bir parçası haline gelmiştir. Ancak Ukrayna, AB'nin güvenliğine katkı sağlayan bir dış unsur olarak

[117] Ulrich Krotz & Danilo Di Mauro & Jonas J. Driedger (2026), "War as External Cause: Russia's Invasion of Ukraine, the Theorising of European Integration and EU Politics, and the EU's Arduous Formation in Foreign and Security Policy", *Journal of European Public Policy,* 33(8), ss. 2202, 2218–2220; Kjølv Egeland & Benoît Pélopidas (2021), "European Nuclear Weapons? Zombie Debates and Nuclear Realities", *European Security*, 30(2), s. 237; Dimitry Adamsky (2026), "How Russia Sees the World Now - the Kremlin's New Mental Map Is Changing the War in Ukraine—and the Confrontation with the West", *Foreign Affairs*, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.foreignaffairs.com/russia/how-russia-sees-world-now. AB'nin nükleer tartışmaları özellikle Fransa tarafından yürütülmektedir.

[118] Wannes Verstraete (2026), "Dissuasion Avancée: Macron's Realistic Complement to Nato Nuclear Deterrence", Egmont Royal Institute for International Relations Vrije Universiteit Brussel, Erişim Tarihi: 19.09.2026, Erişim Adresi: https://cris.vub.be/ws/portalfiles/portal/224454951/Wannes-Verstraete_Policy_Brief_403.pdf, ss. 1-5.

[119] Avrupa Birliği Komisyonu & Yüksek Temsilcilik (2019), "EU-China – a Strategic Outlook (Join(2019) 5 Final)", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019JC0005.

[120] Léonie Allard & Rachel Rizzo (2025), "Transatlantic Security in a New Era", s. 85; Andreea Budeanu & Caterina Carta, & Stephan Klose (2026), "Mind the Perception Gap: Chinese Responses to EU De-Risking", *European Journal of International Security*, ss. 1–22; Henry Farrell & Abraham Newman & Yeling Tan (2026), "The Chokepoint Trap - How the Search for Economic Security Will End in Geopolitical Calamity", *Foreign Affairs*, 20.10.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.foreignaffairs.com/united-states/chokepoint-trap-economics-farrell-newman-tan; Xuechen Chen & Xinchuchu Gao (2022), "Analysing the EU's Collective Securitisation Moves Towards China", *Asia Europe Journal,* 20(2), ss. 199–212.

eşikte tutulurken, diğer taraftan Birliğin dayanışma ve kapsayıcılık rolüyle güvenlikleştirme ve sınırların yeniden belirlenmesi arasında bir uyumsuzluk vardır.[121]

AB'nin stratejik özerklik projesinin kapsamı açısından Türkiye dikkat çekici bir aktördür. NATO'nun ikinci büyük ordusuna sahip olmasına, Karadeniz'de Montrö Sözleşmesi kapsamında kritik rolüne ve hızla gelişen savunma sanayisine rağmen, Türkiye, SAFE projesinin daha geniş kapsamlı katılımı için gerekli olan ikili antlaşmanın, Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin itirazları nedeniyle dışında kalmıştır.[122] Diğer taraftan, Kanada ise benzeri bir antlaşmayı 2026 yılı Haziran ayında tamamlamıştır.[123] Her ne kadar Ukrayna-Rusya Savaşı Türkiye-AB ilişkilerinde farklı bir boyut açabilecek nitelikte olsa da, bu durum tarihsel olarak kaçırılmış fırsatların döngüsel niteliğinin devamı olmuştur.[124] Türkiye, kurumsal düzeyde dışarıda tutulurken, devletler seviyesinde Türk savunma sanayisi şirketlerinin önemli anlaşmalar yapması özerkliğin aktöre göre dışlayıcılığını da belirginleştirmiştir. AB düşman algısını netleştirirken, dostluk çemberini de seçici genişleme ve Türkiye'nin dışlanması gibi örneklerle daraltmaktadır. Ayrıca, ihtiyaç duyulan ortaklıklar, kendi iç mekanizmalarındaki itirazlar nedeniyle dışarıda bırakılmaktadır.

7. Tartışmalar: Dönüşümün Tamamlanmaması ve Üç Çelişki

Avrupa Birliği'nin savunma dönüşümü girişimleri yapısal gerilimler üreten üç safhadan oluşmuştur. 2022-2026 yıllarını kapsayan üç safha; şok ve kalıpların kırılması (2022-2023), savunma sanayisinin kurumsallaşması (2023-2024) ve terk edilme kaygısı altında özerkleşme çalışmaları (2025-2026) çerçevesinde şekillenmiştir.

Ukrayna-Rusya Savaşı'nın başlamasının ardından, şok ve kalıpların kırılması safhasında (2022-2023) AB'nin baskın mantığı kolektif güvenlikleştirme ve bu duruma acil tepki vermekti. Bu safhanın temel araçları EPF, yaptırımlar, Stratejik Pusula, REPowerEU ve bazı ülkelere aday statüsü verilmesidir. Sürecin siber boyutuyla ilgili olarak Viasat saldırısının sorumlusu Rusya olarak görülmüş ve NIS2 direktifinin uygulanması kabul edilmiştir. Bu safhada, dost ve düşman algısı çerçevesinde Rusya doğrudan bir tehdit olarak görülürken, ABD ise güvence veren bir

[121] Kateryna Pishchikova (2025), "European Identity Construction after the Russian Full-Scale Invasion of Ukraine: Dialogic (Re)Construction of Self and Others", ss. 1571–1586.
[122] Avrupa Birliği Konseyi (2026), "What Is Security Action for Europe (Safe)?", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/safe/.
[123] Avrupa Birliği Konseyi (2026), "Safe: Council Concludes Agreement with Canada", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/06/15/safe-council-concludes-agreement-with-canada/.
[124] Ziya Öniş (2023), "Historic Missed Opportunities and Prospects for Renewal: Turkey-EU Relations in a Post-Western Order", *Turkish Studies,* 24(3-4), ss. 691–709.

müttefik olarak görülmüştür. AB için temel sınırlılıklar, kararlarda oybirliğinin sağlanmasındaki zorluklar ve kapasitenin dağınık olmasıdır.

Savunma sanayisinin kurumsallaşma safhasında (2023-2024) ise Komisyon'un girişimciliğine ve sanayi politikasına verilen ağırlık dikkat çekmiştir. Bu safhanın temel araçları ASAP, EDIRPA, EDIS ve Ukrayna için Avrupa Barış Tesisi (veya olanağı) projeleridir. Siber boyutuyla Siber Dayanıklılık ve Siber Dayanışma yasalarının çıkarılmasına ve hibrit tehdit çerçevelerinin oluşturulmasına ağırlık verilmiştir. Dost-düşman algısı bağlamında Rusya uzun vadeli bir tehdit olarak tanımlanırken, Çin ise sistemik bir rakip olarak görülmüştür. Bu safhadaki temel sınırlılık ise savunma sanayisinde beklenen ortak tedarik oranının düşük olmasıdır.

Terk edilme kaygısı altında özerklik çalışmaları safhasında (2025-2026) hazırlık planları, mali kapasite analizleri ve özerklik tartışmaları önem kazanmıştır. Bu dönemin temel araçları Beyaz Kitap, SAFE ve Ukrayna için tahsis edilen 90 milyar avroluk kredidir. Siber boyutuyla tedarik zincirlerinin jeopolitik düzlemde değerlendirilmesi ve Siber Güvenlik Yasası'nın revizyon önerisi dikkat çekmiştir. Dost-düşman algısı çerçevesinde Rusya temel tehdit öznesi olarak görülürken, ABD ise belirsiz bir müttefik olarak değerlendirilmiştir. Bu safhanın temel sınırlılıkları ise bütünleşme sürecine yönelik farklılaşmanın görülmesi ve özerklik arayışında dışlayıcı bir yaklaşımın benimsenmesi olmuştur.

AB'nin güvenlik dönüşümünde ilk çelişki kapasite alanında ortaya çıkmıştır. Savaş öncesinde AB'nin temel sorunu, beklenti ile kapasite arasındaki açık farktır.[125] Ancak daha sonrasında Birliğin kaynakları artarken, bu kaynakların ortak kapasiteye dönüşmesi beklenen ölçüde gerçekleşmemiştir. Dolayısıyla, kaynak ve entegrasyon uyumsuzluğu nedeniyle ortak tedarikin yüzde 24 seviyesinde kalması ve büyük ölçüde ulusal yönde gelişmesi sonrasında savunma pazarının parçalı hale gelmesi riski görülmektedir. Savunma sanayisine yön verecek aktörler arasındaki uyuşmazlık ve Avrupa savunma pazarının oluşturulması çabalarındaki ikilem büyük bir yapısal soruna neden olmaktadır.[126]

Güvenlik dönüşümü girişimlerine yönelik ikinci çelişki birlik alanıyla ilgilidir. AB, söylemsel olarak Rusya'ya karşı kusursuz bir birlik görüntüsü verse de, bunu farklı araçlarla sağlamaktadır. Ukrayna'ya verilecek kredinin güçlendirilmiş iş birliği yoluyla 24 üye devlet tarafından sağlanmış olması, oybirliği gerektiren prosedürlerin tıkandığı zaman diğer hukuki

[125] Christopher Hill (1993), "The Capability-Expectations Gap, or Conceptualizing Europe's International Role", ss. 305–326.
[126] Jan Joel Andersson & Malena Britz (2025), "The European Union's Role in European Defence Industry Policy", ss. 322–338.

seçeneklerin pratik bir şekilde uygulanabildiğini göstermiştir. Bu durum, AB'nin olaylara yanıt verirken biçim değiştirebilen çok katmanlı ve çok boyutlu bir aktör olabildiğini doğrulamıştır.[127] Güvenlik alanında görülen farklılık, bütünleşmenin istisnası olmaktan çıkıp kural olarak uygulanabileceğini göstermiştir.

Üçüncü ve son çelişki ise özerklik alanı ile ilgilidir. AB'nin stratejik özerklik beklentisi ABD'ye olan bağımlılığı azaltmayı hedeflerken, bu hedefin gerçekleştirilmesi sürecinde bağımlılık devam etmektedir. Bunun yanı sıra, Türkiye gibi önemli bir aktör Avrupa savunmasından dışarıda bırakılarak stratejik özerklik projesi coğrafi ve kurumsal olarak daraltılmaktadır. Dolayısıyla, özerkliğin gerçekleşmesi için gerekli olan bir kapasiteden mahrum kalınmaktadır. Ukrayna-Rusya Savaşı, AB'yi ideal bir devlet seviyesine ulaştıramamış; ancak Birliği, güvenlik yönüyle piyasa, mali ve düzenleme araçlarını kullanarak hibrit bir güvenlik aktörüne dönüştürmüştür.[128] Savaşın güvenlik, savunma ve dış politika üzerindeki etkileri kapsamlı bir şekilde görülse de henüz üniter ve güç projeksiyonlarının etkin bir şekilde yansıtıldığı bir aktör dönüşümü söz konusu değildir.[129]

Sonuç

Bu çalışmada, Ukrayna-Rusya Savaşı çerçevesinde AB güvenlik girişimlerinin hangi mekanizmalar aracılığıyla ve hangi derinlikte dönüştürüldüğü analiz edilmiştir. Araştırma, savaş öncesindeki kural koyucu güç kimliği, enerji alanındaki karşılıklı bağımlılık ve özellikle söylemsel stratejik özerklik arayışıyla tanımlanan güvenlik yaklaşımının; savaş döneminde belirli kalıpların çöküşünü ve güvenliğin enerji, yaptırım ve genişleme yoluyla farklı alanlara

[127] Veronica Anghel & Erik Jones (2023), "Is Europe Really Forged through Crisis? Pandemic EU and the Russia–Ukraine War", ss. 766–781.

[128] hilipp Genschel & Lauren Leek, & Jordy Weyns (2023), "War and Integration. The Russian Attack on Ukraine and the Institutional Development of the EU", ss. 343–357; Kathleen R. McNamara (2024), "Transforming Europe? The EU's Industrial Policy and Geopolitical Turn", ss. 2371–2389; Pierre Haroche (2024), "Geoeconomic Power Europe: When Global Power Competition Drives EU Integration", ss. 938–949. Hibrit yöntemlerle mücadele aynı ölçüde Rusya tarafından da uygulanmaktadır. Dolayısıyla hibrit mücadele yöntemi çok aktörlü bir durum üzerinden sürdürülmektedir. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız; Julianne Smith (2026), "Russia's Hybrid War Has Entered a Dangerous New Phase - and the West Has Done Far Too Little to Deter It", *Foreign Affairs*, 07.10.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.foreignaffairs.com/russia/russias-hybrid-war-has-entered-dangerous-new-phase; Benjamino Irdi (2026), "Europe Is Asking the Wrong Question About Russia's Hybrid War", *Foreign Policy*, 22.10.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://foreignpolicy.com/2026/10/22/europe-russia-hybrid-war-escalation/.

[129] Ulrich Krotz & Danilo Di Mauro & Jonas J. Driedger (2026), "War as External Cause: Russia's Invasion of Ukraine, the Theorising of European Integration and EU Politics, and the EU's Arduous Formation in Foreign and Security Policy", ss. 2199–2220.

yayılmasını, 2024-2026 yılları arasında ise savunma sanayisi ve finansmanı alanında kurumsallaşma yoluyla dönüşümünü ortaya koymuştur.

Güvenlik girişimi dönüşümünde temel mekanizmanın piyasa yoluyla güvenlik sağlamaya dayandığı tespit edilmiştir. AB'nin OGSP'sinin hükümetler arası odaklı yaklaşımında sınırlı bir değişim görülse de ortak tedarik, ortak savunma ve ortak borçlanma planlamasında piyasa ve bütçe yetkileri aracılığıyla daha geniş bir kapasite sağlanmıştır. Bu hibrit güvenlik girişimi, savaşın AB'nin tarihsel olarak eksik kalan dış tehdit baskısını sağladığını; ancak bu baskının Birliğin mevcut kurumsal yapısı içinde çözülmeye çalışıldığını göstermektedir. AB'nin siber güvenlik boyutu odağında, 2026 yılındaki Siber Güvenlik Yasası revizyon önerisiyle, teknik ve tarafsız bir sınıflandırma yöntemiyle dost ve düşman ayrımı yapan, ayrıca tedarik zinciri ağına işlerlik kazandıran düzenleyici bir güvenlik mantığını yerleştiren bir düzene geçtiği tespit edilmiştir. Ukrayna-Rusya Savaşı algısal yönüyle de büyük bir güvenlik dönüşümünü ortaya çıkarmıştır. Rusya'nın düşmanlığı tartışmasız olarak netleşirken, ABD'nin ise güvenilir bir müttefikten belirsiz bir aktöre dönüştüğü tespit edilmiştir. Ayrıca ABD'ye karşı askeri bağımlılık ile politik güvensizlik arasında güvenlik ikilemi sürmektedir.

AB'nin güvenlik dönüşümü her ne kadar ilerlemiş olsa da henüz tamamlanmamıştır. Kaynak ve entegrasyon açığı, farklılaşan birlik uyumu ve dışlayıcı özerklik olarak tanımlanan üç çelişki, AB'nin savaş sonrasında Avrupa güvenlik düzeninde nasıl bir aktör olacağını ortaya koyacaktır. Bu bağlamda, Türkiye gibi AB üyesi olmayan bir NATO üyesinin AB savunma girişiminden dışlanması ve bununla birlikte Kanada ile tanımlanmış bir ortaklık çerçevesinin oluşturulması, özerklik planında maliyetin hesaplanmasını zorlaştırmaktadır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda SAFE'nin uygulama kapasitesi, Siber Güvenlik Yasası revizyonunun yasama süreci ve savaşın gidişatındaki değişimlerin AB'nin tehdit algısı üzerindeki etkisinin ampirik olarak incelenmesi, bu araştırmadaki argümanların sınanması açısından önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Adamsky, Dimitry (2026), "How Russia Sees the World Now - the Kremlin's New Mental Map Is Changing the War in Ukraine—and the Confrontation with the West", *Foreign Affairs*, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.foreignaffairs.com/russia/how-russia-sees-world-now.
- Allard, Léonie & Rizzo, Rachel (2025), "Transatlantic Security in a New Era", *Survival*, 67(2), ss. 85–96.

- Andersson, Jan Joel & Britz, Malena (2025), "The European Union's Role in European Defence Industry Policy", *Defence Studies*, 25(2), ss. 322–341.
- Anghel, Veronica & Džankić, Jelena (2023), "Wartime EU: Consequences of the Russia–Ukraine War on the Enlargement Process", *Journal of European Integration,* 45(3), ss. 487–501.
- Anghel, Veronica & Jones, Erik (2023), "Is Europe Really Forged through Crisis? Pandemic EU and the Russia–Ukraine War", *Journal of European Public Policy*, 30(4), ss. 766–786.
- Avrupa Birliği (2016), "Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf.
- Avrupa Birliği (2024), "Edis - European Defence Industrial Strategy", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/document/download/333faee1-a851-44a6-965b-713247515d39_en?filename=DEFIS_EDIS_factsheet.pdf.
- Avrupa Birliği Komisyonu (2022), "Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Repowereu: Joint European Action for More Affordable, Secure and Sustainable Energy (Com/2022/108 Final)", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:71767319-9f0a-11ec-83e1-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF,
- Avrupa Birliği Komisyonu (2022), "Repowereu Plan (Com(2022) 230 Final)", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022DC0230.
- Avrupa Birliği Komisyonu (2024), "EU Opens Accession Negotiations with Ukraine", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://enlargement.ec.europa.eu/news/eu-opens-accession-negotiations-ukraine-2024-06-25_en.
- Avrupa Birliği Komisyonu (2026), "Andrius Kubilius, Commissioner (2024-2029), Defence and Space", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://commission.europa.eu/about/organisation/college-commissioners/andrius-kubilius_en.
- Avrupa Birliği Komisyonu (2026), "Proposal for a Regulation on Enisa, the European Cybersecurity Certification Framework, and Ict Supply Chain Security and Repealing Regulation (Eu) 2019/881 (Com(2026) 11 Final)", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52026PC0011.
- Avrupa Birliği Komisyonu & Yüksek Temsilcilik (2019), "EU-China – a Strategic Outlook (Join(2019) 5 Final)", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019JC0005.
- Avrupa Birliği Komisyonu & Yüksek Temsilcilik (2024), "A New European Defence Industrial Strategy: Achieving EU Readiness through a Responsive and Resilient European Defence Industry (Join(2024) 10 Final)", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52024JC0010.

- Avrupa Birliği Komisyonu & Yüksek Temsilcilik (2025), "Joint White Paper for European Defence Readiness 2030 - Join(2025) 120 Final", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025JC0120.
- Avrupa Birliği Konseyi (2009), "Secure Europe in a Better World: European Security Strategy", Erişim Tarihi: 26.09.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/media/30823/qc7809568enc.pdf.
- Avrupa Birliği Konseyi (2017), "Council Conclusions on a Framework for a Joint EU Diplomatic Response to Malicious Cyber Activities ("Cyber Diplomacy Toolbox")", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10474-2017-INIT/en/pdf.
- Avrupa Birliği Konseyi (2022), "A Strategic Compass for Security and Defence", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/en/pdf.
- Avrupa Birliği Konseyi (2022), "Council Decision (CFSP) 2022/338 of 28 February 2022 on an Assistance Measure under the European Peace Facility for the Supply to the Ukrainian Armed Forces of Military Equipment, and Platforms, Designed to Deliver Lethal Force", Erişim Tarihi: 18.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2022/338/2023-04-13/eng.
- Avrupa Birliği Konseyi (2022), "Russian Cyber Operations against Ukraine: Declaration by the High Representative on Behalf of the European Union", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/05/10/russian-cyber-operations-against-ukraine-declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-european-union/.
- Avrupa Birliği Konseyi (2024), "Council Decision (CFSP) 2024/2643 of 8 October 2024 Concerning Restrictive Measures in View of Russia's Destabilising Activities", Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2024/2643/2025-05-22/eng.
- Avrupa Birliği Konseyi (2024), "Council Regulation (EU) 2024/2642 of 8 October 2024 Concerning Restrictive Measures in View of Russia's Destabilizing Activities", Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/2642/oj.
- Avrupa Birliği Konseyi (2024), "Hybrid Threats: Council Paves the Way for Deploying Hybrid Rapid Response Teams", Erişim Tarihi: 17.10.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/05/21/hybrid-threats-council-paves-the-way-for-deploying-hybrid-rapid-response-teams/.
- Avrupa Birliği Konseyi (2025), "Establishing the Security Action for Europe (SAFE) through the Reinforcement of the European Defence Industry Instrument", Erişim Tarihi: 18.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2025/1106/oj/eng.
- Avrupa Birliği Konseyi (2025), "SAFE: Council Adopts €150 Billion Boost for Joint Procurement on European Security and Defence", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/05/27/safe-council-adopts-150-billion-boost-for-joint-procurement-on-european-security-and-defence/pdf/.

- Avrupa Birliği Konseyi (2026), "21st Package of Sanctions: EU Hits Russian Energy, Financial Services and Crypto Hard", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/07/23/21st-package-of-sanctions-eu-hits-russian-energy-financial-services-and-crypto-hard/.
- Avrupa Birliği Konseyi (2026), "Council Decision (CFSP) 2026/1845 of 23 July 2026 Amending Decision 2014/145/Cfsp Concerning Restrictive Measures in Respect of Actions Undermining or Threatening the Territorial Integrity, Sovereignty and Independence of Ukraine", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2026/1845/oj.
- Avrupa Birliği Konseyi (2026), "Council Regulation (EU) 2026/1844 of 23 July 2026 Amending Regulation (EU) No 269/2014 Concerning Restrictive Measures in Respect of Actions Undermining or Threatening the Territorial Integrity, Sovereignty and Independence of Ukraine", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2026/1844/oj.
- Avrupa Birliği Konseyi (2026), "EU Financial Assistance to Ukraine", Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/ukraine-solidarity-financial-support/.
- Avrupa Birliği Konseyi (2026), "Safe: Council Concludes Agreement with Canada", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2026/06/15/safe-council-concludes-agreement-with-canada/.
- Avrupa Birliği Konseyi (2026), "What Is Security Action for Europe (Safe)?", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/safe/.
- Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2013), "Joint Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Cybersecurity Strategy of the European Union: An Open, Safe and Secure Cyberspace", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52013JC0001.
- Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2016), "Directive (EU) 2016/1148 of the European Parliament and of the Council of 6 July 2016 Concerning Measures for a High Common Level of Security of Network and Information Systems across the Union", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/1148/oj.
- Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2019), "Regulation (EU) 2019/881 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on ENISA (the European Union Agency for Cybersecurity) and on Information and Communications Technology Cybersecurity Certification and Repealing Regulation (EU) No 526/2013 (Cybersecurity Act) (Text with EEA Relevance)", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/881/oj.
- Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2020), "Joint Communication to the European Parliament and the Council the EU's Cybersecurity Strategy for the Digital Decade", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020JC0018.
- Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2022), "Directive (EU) 2022/2555 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on Measures for a High

Common Level of Cybersecurity across the Union, Amending Regulation (EU) No 910/2014 and Directive (EU) 2018/1972, and Repealing Directive (EU) 2016/1148 (Nis 2 Directive) (Text with Eea Relevance)", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2555/oj.

- Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2022), "Directive (EU) 2022/2557 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on the Resilience of Critical Entities and Repealing Council Directive 2008/114/EC (Text with EEA Relevance)", Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2557/oj.
- Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2023), "Joint Communication to the European Parliament, the European Council and the Council on European Economic Security Strategy", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023JC0020.
- Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2023), "Regulation (EU) 2023/1525 of the European Parliament and of the Council of 20 July 2023 on Supporting Ammunition Production (ASAP)", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1525/oj.
- Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2023), "Regulation (EU) 2023/2418 of the European Parliament and of the Council of 18 October 2023 on Establishing an Instrument for the Reinforcement of the European Defence Industry through Common Procurement (EDIRPA)", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2418/oj.
- Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2023), "Regulation (EU) 2023/2675 of the European Parliament and of the Council of 22 November 2023 on the Protection of the Union and Its Member States from Economic Coercion by Third Countries", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2675/oj.
- Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2024), "Regulation (EU) 2024/2847 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2024 on Horizontal Cybersecurity Requirements for Products with Digital Elements and Amending Regulations (EU) No 168/2013 and (EU) 2019/1020 and Directive (EU) 2020/1828 (Cyber Resilience Act) (Text with EEA Relevance)", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/2847/oj.
- Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2025), "Regulation (EU) 2025/2643 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2025 Establishing the European Defence Industry Programme and a Framework of Measures to Ensure the Timely Availability and Supply of Defence Products ('EDIP Regulation') (Text with EEA Relevance)", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2025/2643/oj.
- Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2025), "Regulation (EU) 2025/38 of the European Parliament and of the Council of 19 December 2024 Laying down Measures to Strengthen Solidarity and Capacities in the Union to Detect, Prepare for and Respond to Cyber Threats and Incidents and Amending Regulation (EU) 2021/694 (Cyber Solidarity Act)", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2025/38/oj.

- Avrupa Birliği Parlamentosu & Konseyi (2026), "AP ve Konsey Tüzüğü (AB) 2026/467", Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://lawplayer.com/eu/act/32026R0467.
- Avrupa Konseyi (2022), "European Council Conclusions, 23-24 June 2022", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/24/european-council-conclusions-23-24-june-2022/.
- Avrupa Konseyi (2022), "The Versailles Declaration, 10 and 11 March 2022", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/11/the-versailles-declaration-10-11032022/.
- Avrupa Konseyi (2023), "European Council Conclusions, 14 and 15 December 2023", Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/15/european-council-conclusions-14-and-15-december-2023/.
- Avrupa Konseyi (2025), "European Council, 18 December 2025 - Main Results", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2025/12/18/.
- Avrupa Savunma Kurumu (2026), "Defence Data Portal: Aggregated Data (All Member States)", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.eda.europa.eu/publications-and-data/defence-data.
- Avrupa Savunma Kurumu (2026), "EU Defence Spending: €418 Billion in 2025, Projected to €454 Billion in 2026", Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2026/07/16/eu-defence-spending---418-billion-in-2025--projected-to--454-billion-in-2026.
- Bandow, Doug (2026), "An Independent Europe Means No More U.S. Rooster in the Henhous", CATO Institute, 19.08.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.cato.org/commentary/independent-europe-means-no-more-us-rooster-henhous.
- Bellanova, Rocco & Carrapico, Helena & Duez, Denis (2022), "Digital/Sovereignty and European Security Integration: An Introduction", *European Security*, 31(3), ss. 337–355.
- Bergmann, Julian & Müller, Patrick (2021), "Failing Forward in the EU's Common Security and Defense Policy: The Integration of EU Crisis Management", *Journal of European Public Policy*, 28(10), ss. 1669–1687.
- Blumenau, Bernhard (2022), "Breaking with Convention? Zeitenwende and the Traditional Pillars of German Foreign Policy", *International Affairs*, 98(6), ss. 1895–1913.
- Bosse, Giselle (2022), "Values, Rights, and Changing Interests: The EU's Response to the War against Ukraine and the Responsibility to Protect Europeans", *Contemporary Security Policy,* 43(3), ss. 531–546.
- Bradford, Anu (2020), *The Brussels Effect: How the European Union Rules the World.* New York: Oxford University Press.
- Broeders, Dennis & Cristiano, Fabio & Kaminska, Monica (2023), "In Search of Digital Sovereignty and Strategic Autonomy: Normative Power Europe to the Test of

Its Geopolitical Ambitions", *JCMS: Journal of Common Market Studies,* 61(5), ss. 1261–1280.

- Budeanu, Andreea & Carta, Caterina & Klose, Stephan (2026), "Mind the Perception Gap: Chinese Responses to EU De-Risking", *European Journal of International Security*, ss. 1–22.
- Bueger, Christian & Liebetrau, Tobias (2023). "Critical Maritime Infrastructure Protection: What's the Trouble?", *Marine Policy*, 155, ss. 1–8.
- Bull, Hedley (1982), "Civilian Power Europe: A Contradiction in Terms?", *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 21(2), ss. 149–170.
- Buzan, Barry & Waever, Ole & de Wilde, Jaap (1998), *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers.
- Calcara, Antonio & Simón, Luis (2021), "Market Size and the Political Economy of European Defense", *Security Studies*, 30(5), ss. 860–892.
- Carrapico, Helena & Barrinha, André (2017), "The EU as a Coherent (Cyber) Security Actor?", *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 55(6), ss. 1254–1272.
- Carrapico, Helena & Farrand, Benjamin (2020), "Discursive Continuity and Change in the Time of Covid-19: The Case of EU Cybersecurity Policy", *Journal of European Integration,* 42(8), ss. 1111–1126.
- Chen, Xuechen & Gao, Xinchuchu (2022), "Analysing the EU's Collective Securitisation Moves Towards China", *Asia Europe Journal,* 20(2), ss. 195–216.
- Christou, George (2019), "The Collective Securitisation of Cyberspace in the European Union", *West European Politics*, 42(2), ss. 278–301.
- Ciaramella, Eric (2026), "Ukraine Can Turn Imminent Peril to Its Advantage - How a True "Energy Cease-Fire" Can Curb Putin", *Foreign Affairs*, 15.10.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.foreignaffairs.com/ukraine/ukraine-can-turn-imminent-peril-its-advantage.
- Clark, Mason (2026), "The Russian Military Campaign against Europe: Defining the Threat." Institute for the Study of War (ISW), 16.09.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://understandingwar.org/research/defense-of-europe/the-russian-military-campaign-against-europe-defining-the-threat/.
- Costa, Oriol & Barbé, Esther (2023), "A Moving Target. Eu Actorness and the Russian Invasion of Ukraine", *Journal of European Integration*, 45(3), ss. 431–446.
- Council on Foreign Relation (2026), "Trump Will Attend Davos Talks on Greenland." 20.01.2026, Erişim Tarihi: 29.09.2026, Erişim Adresi: https://www.cfr.org/articles/trump-will-attend-davos-talks-on-greenland.
- Csernatoni, Raluca (2022), "The EU's Hegemonic Imaginaries: From European Strategic Autonomy in Defence to Technological Sovereignty", *European Security*, 31(3), ss. 395–414.
- Damro, Chad (2012), "Market Power Europe", *Journal of European Public Policy*, 19(5), ss. 682–699.

- Danzman, Sarah Bauerle & Meunier, Sophie (2024), "The EU's Geoeconomic Turn: From Policy Laggard to Institutional Innovator", *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 62(4), ss. 1097–1115.
- De la Torre, Juan Carlos (2026), "Europe's Defence Spending Is Surging, but Fragmented Procurement Is Holding Industry Back", Digitalshield, 19.10.2026, Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://www.escudodigital.com/en/defense/europe/europes-defence-spending-is-surging-but-fragmented-procurement-is-holding-industry-back.html.
- Della Sala, Vincent (2023), "Ontological Security, Crisis and Political Myth: The Ukraine War and the European Union", *Journal of European Integration*, 45(3), ss. 361–375.
- Duchêne, François (1972), "Europe's Role in World Peace", içinde (editör: Richard Mayne) *Europe Tomorrow: Sixteen Europeans Look Ahead*, Londra: Fontana, ss. 32–47.
- Edelman, Eric S. & Miller, Franklin C. & Touval, Yonatan & Stein, Janice Gross & Gottemoeller, Rose (2026), "Who Needs the Bomb? The Purpose of Nuclear Deterrence", *Foreign Affairs*, 20.10.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.foreignaffairs.com/responses/who-needs-bomb-edelman-miller-touval-stein.
- Egeland, Kjølv & Pélopidas, Benoît (2021), "European Nuclear Weapons? Zombie Debates and Nuclear Realities", *European Security*, 30(2), ss. 237–258.
- Emir, Mehmet (2025), "Varoluşsal Tehdit Algısının Dinamik Güvenlikleştirmeye Dönüşümü: Ukrayna-Rusya Savaşında Aktör Stratejilerinin Analizi", *Politik Ekonomik Kuram*, 9(4), ss. 1687–1705.
- Ewers-Peters, Nele Marianne (2025), "EU-NATO Cooperation Reloaded: The Impact of European Strategic Autonomy", *Defence Studies*, 25(4), ss. 864–883.
- Farrand, Benjamin & Carrapico, Helena (2022), "Digital Sovereignty and Taking Back Control: From Regulatory Capitalism to Regulatory Mercantilism in EU Cybersecurity", *European Security,* 31(3), ss. 435–453.
- Farrell, Henry & Newman, Abraham & Tan, Yeling (2026), "The Chokepoint Trap - How the Search for Economic Security Will End in Geopolitical Calamity", *Foreign Affairs*, 20.10.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.foreignaffairs.com/united-states/chokepoint-trap-economics-farrell-newman-tan.
- Fasola, Nicolò & Lucarelli, Sonia & Moro, Francesco Niccolò (2025), "Cyber Diplomacy and the Russia–Ukraine War", *The Hague Journal of Diplomacy*, 20*(*4), ss. 749–764.
- Fiott, Daniel (2023), "In Every Crisis an Opportunity? European Union Integration in Defence and the War on Ukraine", *Journal of European Integration*, 45(3), ss. 447–462.
- Fiott, Daniel (2024), "From Liberalisation to Industrial Policy: Towards a Geoeconomic Turn in the European Defence Market?", *JCMS: Journal of Common Market Studies,* 62(4), ss. 1012–1027.

- Freudlsperger, Christian & Schimmelfennig, Frank (2023), "Rebordering Europe in the Ukraine War: Community Building without Capacity Building", *West European Politics,* 46(5), ss. 843–871.
- Freudlsperger, Christian & Meunier, Sophie (2024), "When Foreign Policy Becomes Trade Policy: The EU's Anti-Coercion Instrument", *JCMS: Journal of Common Market Studies,* 62(4, ss. 1063–1079.
- Friedrichs, Gordon M. & Sommer, Jule (2025), "Ontological Security Crisis and Role Conception Change: The Impact of the Russian Invasion of Ukraine on the European Union's Role Conceptions", *European Journal of International Relations,* 31(1), ss. 126–151.
- Gabuev, Alexander (2026), "How Europe Can Get Putin's Attention - the Continent Must Overcome Its Russia Predicament", *Foreign Affairs*, 07.07.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.foreignaffairs.com/russia/how-europe-can-get-putins-attention.
- Genschel, Philipp (2022), "Bellicist Integration? The War in Ukraine, the European Union and Core State Powers", *Journal of European Public Policy*, 29(12), ss. 1885–1900.
- Genschel, Philipp & Leek, Lauren & Weyns, Jordy (2023), "War and Integration. The Russian Attack on Ukraine and the Institutional Development of the EU", *Journal of European Integration*, 45(3), ss. 343–360.
- Ghitis, Frida (2026), "Trump's Pro-Russian Turn Puts Ukraine—and Europe—on Edge", *World Politics Review*, 15.10.2026, Erişim Tarihi: 19.10.2026, Erişim Adresi: https://www.worldpoliticsreview.com/trump-putin-pro-russia-ukraine-zelenskyy-europe/.
- Giltner, Benjamin (2026), "Europe's Nuclear Shortcut Would Be a Strategic Mistake." CATO Institute, 31.03.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.cato.org/commentary/europes-nuclear-shortcut-would-be-strategic-mistake.
- Goldthau, Andreas C. & Youngs, Richard (2023), "The EU Energy Crisis and a New Geopolitics of Climate Transition", *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 61, ss. 115–124.
- Grunstein, Judah (2026), "Rubio's Vision of Western Primacy Is Just Empire by Another Name", *World Politics Review*, 16.10.2026, Erişim Tarihi: 19.10.2026, Erişim Adresi: https://www.worldpoliticsreview.com/rubio-athens-western-civilization/.
- Håkansson, Calle (2024), "The Ukraine War and the Emergence of the European Commission as a Geopolitical Actor", *Journal of European Integration,* 46(1), ss. 25–45.
- Haroche, Pierre (2020), "Supranationalism Strikes Back: A Neofunctionalist Account of the European Defence Fund", *Journal of European Public Policy*, 27(6), ss. 853–872.
- Haroche, Pierre (2023), "A 'Geopolitical Commission': Supranationalism Meets Global Power Competition", *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 61(4), ss. 970–987.

- Haroche, Pierre (2024), "Geoeconomic Power Europe: When Global Power Competition Drives EU Integration", *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 62(4), ss. 938–954.
- Helwig, Niklas (2023), "EU Strategic Autonomy after the Russian Invasion of Ukraine: Europe's Capacity to Act in Times of War", *Journal of Common Market Studies,* 61(1), ss. 57–67.
- Helwig, Niklas & Sinkkonen, Ville (2022), "Strategic Autonomy and the EU as a Global Actor: The Evolution, Debate and Theory of a Contested Term", *European Foreign Affairs Review*, 27(Special), ss. 1–20.
- Herranz-Surrallés, Anna & Damro, Chad & Eckert, Sandra (2024), "The Geoeconomic Turn of the Single European Market? Conceptual Challenges and Empirical Trends". *JCMS: Journal of Common Market Studies,* 62(4), ss. 919–937.
- Hill, Christopher (1993), "The Capability-Expectations Gap, or Conceptualizing Europe's International Role", *Journal of Common Market Studies,* 31(3), ss. 305–328.
- Hoeffler, Catherine (2023), "Beyond the Regulatory State? The European Defence Fund and National Military Capacities", *Journal of European Public Policy,* 30(7), ss. 1281–1304.
- Hoeffler, Catherine & Hofmann, Stéphanie C. & Mérand, Frédéric (2024), "The Polycrisis and EU Security and Defence Competences", *Journal of European Public Policy,* 31(10), ss. 3224–3248.
- Hooghe, Liesbet & Marks, Gary (2009), "A Postfunctionalist Theory of European Integration: From Permissive Consensus to Constraining Dissensus", *British Journal of Political Science,* 39(1), ss. 1–23.
- Howorth, Jolyon (2018), "Strategic Autonomy and EU-NATO Cooperation: Threat or Opportunity for Transatlantic Defence Relations?", *Journal of European Integration,* 40(5), ss. 523–537.
- Howorth, Jolyon (2025), "European Defence and NATO: From Competition to Co-Operation to Replacement?", *Journal of Common Market Studies*, 63, ss. 156–168.
- Hunter, Tom & Wunsch, Natasha & Bélanger, Marie-Eve (2025), "A Geopolitical Turning Point? Enlargement Discourse after the Russian Invasion of Ukraine", *European Union Politics*, 26(4), ss. 689–713.
- Irdi, Benjamino (2026), "Europe Is Asking the Wrong Question About Russia's Hybrid War", *Foreign Policy*, 22.10.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://foreignpolicy.com/2026/10/22/europe-russia-hybrid-war-escalation/.
- Jones, Erik & Kelemen, R. Daniel & Meunier, Sophie (2021), "Failing Forward? Crises and Patterns of European Integration", *Journal of European Public Policy,* 28(10), ss. 1519–1536.
- Juncos, Ana E. (2017), "Resilience as the New EU Foreign Policy Paradigm: A Pragmatist Turn?", *European Security,* 26(1), ss. 1–18.
- Kelemen, R. Daniel & R. McNamara, Kathleen (2022), "State-Building and the European Union: Markets, War, and Europe's Uneven Political Development", *Comparative Political Studies*, 55(6), ss. 963–991.

- Kostyuk, Nadiya & Gartzke, Erik (2022), "Why Cyber Dogs Have yet to Bark Loudly in Russia's Invasion of Ukraine", *Texas National Security Review,* 5(3), ss. 113–126.
- Kostyuk, Nadiya & Brantly, Aaron (2022), "War in the Borderland through Cyberspace: Limits of Defending Ukraine through Interstate Cooperation", *Contemporary Security Policy,* 43(3), ss. 498–515.
- Koval, Nadiia & Vachudova, Milada Anna (2024), "European Union Enlargement and Geopolitical Power in the Face of War", *Journal of Common Market Studies,* 62, ss. 135–146.
- Krotz, Ulrich & Di Mauro, Danilo & Driedger, Jonas J. (2026), "War as External Cause: Russia's Invasion of Ukraine, the Theorising of European Integration and EU Politics, and the EU's Arduous Formation in Foreign and Security Policy", *Journal of European Public Policy,* 33(8), ss. 2199–2227.
- Kuleba, Dmytro (2026), "Russia's Plan to Break Ukraine - What Kyiv Needs to Survive", *Foreign Affairs*, 30.09.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.foreignaffairs.com/united-states/russias-plan-break-ukraine-dmytro-kuleba.
- Kuzemko, Caroline & Blondeel, Mathieu & Dupont, Claire & Brisbois, Marie Claire (2022), "Russia's War on Ukraine, European Energy Policy Responses & Implications for Sustainable Transformations", *Energy Research & Social Science*, 93, ss. 1–8.
- Logan, Justin & Kavanagh, Jennifer (2026), "Leave Europe to the Europeans." CATO Institute, 28.08.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.cato.org/commentary/leave-europe-europeans.
- Mader, Matthias & Gavras, Konstantin & Hofmann, Stephanie C. & Reifler, Jason & Schoen, Harald & Thomson, Catarina (2024), "International Threats and Support for European Security and Defence Integration: Evidence from 25 Countries", *European Journal of Political Research,* 63(2), ss. 433–454.
- Mälksoo, Maria (2016), "From the ESS to the EU Global Strategy: External Policy, Internal Purpose", *Contemporary Security Policy*, 37(3), ss. 374–388.
- Manners, Ian (2002), "Normative Power Europe: A Contradiction in Terms? *JCMS: Journal of Common Market Studies,* 40(2), ss. 235–258.
- Marsh, Nicholas & Martins, Bruno Oliveira & Mawdsley, Jocelyn (2026), "The European Iron Network: The Remaking of the Political Economy of European Defence Production Following the Ukraine War", *Journal of European Integration,* 48*(*5), ss. 835–855.
- Maschmeyer, Lennart (2021), "The Subversive Trilemma: Why Cyber Operations Fall Short of Expectations", *International Security,* 46(2), ss. 51–90.
- Maurer, Heidi & Whitman, Richard G. & Nicholas Wright (2023), "The EU and the Invasion of Ukraine: A Collective Responsibility to Act?", *International Affairs*, 99(1), ss. 219–238.
- McNamara, Kathleen R. (2024), "Transforming Europe? The EU's Industrial Policy and Geopolitical Turn", *Journal of European Public Policy,* 31(9), ss. 2371–2396.

- Meijer, Hugo & Brooks, Stephen G. (2021), "Illusions of Autonomy: Why Europe Cannot Provide for Its Security If the United States Pulls Back", *International Security,* 45(4), ss. 7–43.
- Meissner, Katharina & Graziani, Chiara (2023), "The Transformation and Design of EU Restrictive Measures against Russia", *Journal of European Integration*, 45(3), ss. 377–394.
- Mertens, Claas & Woods, Ngaire (2026), "Europe's Credibility Gap - Dependence on America Has Left It with Little to Offer Would-Be Partners", *Foreign Affairs*, 19.10.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.foreignaffairs.com/europe/europes-credibility-gap.
- Michaels, Eva & Sus, Monika (2024), "(Not) Coming of Age? Unpacking the European Union's Quest for Strategic Autonomy in Security and Defence", *European Security,* 33(3), ss. 383–405.
- Mitzen, Jennifer (2006), "Ontological Security in World Politics: State Identity and the Security Dilemma", *European Journal of International Relations,* 12(3), ss. 341–370.
- Monsees, Linda & Lambach, Daniel (2022), "Digital Sovereignty, Geopolitical Imaginaries, and the Reproduction of European Identity", *European Security,* 31(3), ss. 377–394.
- Mustasilta, Katariina & Karjalainen, Tyyne (2026), "European Strategic Cultures in Flux? Case Study on the European Peace Facility", *European Journal of International Security,* 11(4), ss. 600–622.
- NATO (2023), "Finland Joins NATO as 31st Ally", 04.04.2023, Erişim Tarihi: 18.10.2026, Erişim Adresi: https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2023/04/04/finland-joins-nato-as-31st-ally?selectedLocale=.
- NATO (2024), "Sweden Officially Joins NATO", 07.03.2024, Erişim Tarihi: 18.10.2026, Erişim Adresi: https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2024/03/07/sweden-officially-joins-nato.
- Orenstein, Mitchell A. (2023), "The European Union's Transformation after Russia's Attack on Ukraine", *Journal of European Integration*, 45(3), ss. 333–342.
- Orenstein, Mitchell A. (2026), "Securitisation of EU Policy: How Russia's Invasion of Ukraine Is Changing Europe", *Journal of European Public Policy*, 33(7), ss. 1763–1784.
- Öniş, Ziya (2023), "Historic Missed Opportunities and Prospects for Renewal: Turkey-EU Relations in a Post-Western Order", *Turkish Studies,* 24(3-4), ss. 691–713.
- Pishchikova, Kateryna (2025), "European Identity Construction after the Russian Full-Scale Invasion of Ukraine: Dialogic (Re)Construction of Self and Others", *JCMS: Journal of Common Market Studies,* 63(5), ss. 1571–1593.
- Poutala, Tero & Sinkkonen, Elina & Mattlin, Mikael (2022), "EU Strategic Autonomy and the Perceived Challenge of China: Can Critical Hubs Be De-Weaponized?", *European Foreign Affairs Review*, 27(Special), ss. 79–98.
- Riddervold, Marianne & Newsome, Akasemi (2022), "Introduction: Out with the Old, in with the New? Explaining Changing EU–US Relations", *Politics and Governance,* 10(2), ss. 128–133.

- Schilde, Kaija (2023), "Weaponising Europe? Rule-Makers and Rule-Takers in the EU Regulatory Security State", *Journal of European Public Policy,* 30(7), ss. 1255–1280.
- Schmitz, Luuk & Seidl, Timo (2023), "As Open as Possible, as Autonomous as Necessary: Understanding the Rise of Open Strategic Autonomy in EU Trade Policy", *JCMS: Journal of Common Market Studies,* 61(3), ss. 834–852.
- Schulte-Cloos, Julia & Dražanová, Lenka (2026), "Shelter from the Storm: External Threat, Social Identity, and Support for the EU", *European Union Politics,* 27(3), ss. 444–467.
- Siddi, Marco (2023), "Europe's Energy Dilemma: War and the Green Transition", *Current History,* 122(842), ss. 83–88.
- Smith, Julianne (2026), "Russia's Hybrid War Has Entered a Dangerous New Phase - and the West Has Done Far Too Little to Deter It", *Foreign Affairs*, 07.10.2026, Erişim Tarihi: 23.10.2026, Erişim Adresi: https://www.foreignaffairs.com/russia/russias-hybrid-war-has-entered-dangerous-new-phase.
- Snyder, Glenn H. (1984), "The Security Dilemma in Alliance Politics", *World Politics,* 36(4), ss. 461–495.
- Sperling, James & Webber, Mark (2019), "The European Union: Security Governance and Collective Securitisation", *West European Politics*, 42(2), ss. 228–260.
- Steiner, Nils D. & Berlinschi, Ruxanda & Farvaque, Etienne & Fidrmuc, Jan & Harms, Philipp & Mihailov, Alexander & Neugart, Michael & Stanek, Piotr (2023). "Rallying around the EU Flag: Russia's Invasion of Ukraine and Attitudes toward European Integration", *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 61(2), ss. 283–301.
- Sus, Monika (2024), "Exploring the Dynamics of Policy Change in EU Security and Defence: Policy Entrepreneurs Behind the Strategic Compass", *West European Politics*, 47*(*4), ss. 942–966.
- Sweeney, Simon & Winn, Neil (2022), "Understanding the Ambition in the EU's Strategic Compass: A Case for Optimism at Last?", *Defence Studies*, 22(2), ss. 192–210.
- The White House (2025), "National Security Strategy of the United States of America", Erişim Tarihi: 30.09.2026, Erişim Adresi: https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2025/12/2025-National-Security-Strategy.pdf.
- Tilly, Charles (1990), *Coercion, Capital, and European States, Ad 990-1992,* Cambridge, Massachusetts: Basil Blackwell.
- Tocci, Nathalie (2017), "From the European Security Strategy to the EU Global Strategy: Explaining the Journey", *International Politics*, 54(4), ss. 487–502.
- Tothova, Linda & Clapp, Sebastian (2026), "EU Joint Defence Procurement", EPThinktank, Erişim Tarihi: 24.10.2026, Erişim Adresi: https://epthinktank.eu/2026/03/13/eu-joint-defence-procurement/.
- Truchlewski, Zbigniew & Oana, Ioana-Elena & Moise, Alexandru D. (2023), "A Missing Link? Maintaining Support for the European Polity after the Russian Invasion of Ukraine", *Journal of European Public Policy*, 30(8), ss. 1662–1678.

- Verstraete, Wannes (2026), "Dissuasion Avancée: Macron's Realistic Complement to Nato Nuclear Deterrence", Egmont Royal Institute for International Relations Vrije Universiteit Brussel, Erişim Tarihi: 19.09.2026, Erişim Adresi: https://cris.vub.be/ws/portalfiles/portal/224454951/Wannes-Verstraete_Policy_Brief_403.pdf, ss. 1–5.
- Wigell, Mikael (2021), "Democratic Deterrence: How to Dissuade Hybrid Interference", *The Washington Quarterly*, 44(1), ss. 49–67.
- Willett, Marcus (2022), "The Cyber Dimension of the Russia–Ukraine War", *Survival,* 64(5), ss. 7–26.